

Udržitelnost v módě

BcA. Hana Prokopová

Diplomová práce
2023

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ateliér Design oděvu

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **BcA. Hana Prokopová**
Osobní číslo: **K21306**
Studijní program: **N0212A310007 Multimedia a design**
Specializace: **Design oděvu**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Udržitelnost v módě**

Zásady pro vypracování

1. Teoretická část:

Prostudování a analýza dostupných informací, obrazová příloha, vlastní závěry v minimálním rozsahu 30-35 normostran. Teoretická část je zaměřena na hledání nových udržitelných přístupů v módě, které oslovují svým obchodním modelem zodpovědné spotřebitele. Dále v teoretické části aplikuje nové přístupy na vybraném příkladu autorské značky SESTRY, re-definuje a re-designuje tak její základní rysy, kterými jsou: barevnost, materiálové a střihové řešení, celková filozofie, identita a strategie značky.

2. Praktická část:

Výtvarné zpracování a realizace finálních návrhů v počtu 9-12 modelů. Kolekce je inspirovaná poznatky z teoretické části a propojuje koncept autorské značky SESTRY a směřování společnosti vyhledávat stále více udržitelnější a etičtější možnosti na trhu. Teoretická a technická příprava projektu, sběr potřebných informací. Dokumentace realizace dle zadaných parametrů: moodboard, storyboard, skici, celkový náhled kolekce, barevnost, popis materiálů, technické nákresy modelů, střihové řešení. Práce musí být doplněna o dokumentační fotografie z procesu tvorby a módními fotografiemi. Rozsah práce: minimálně 45 normostran. Formát A4. Odevzdejte v 2 stejnopisech v pevné vazbě (1 může být kroužková). Součástí předané písemné práce je dodání elektronické verze diplomové práce na Flash disku, který bude obsahovat taktéž samostatné fotografie v tiskové kvalitě z praktické části diplomové práce. Formát pro bitmapové podklady: JPEG, barevný prostor RGB, rozlišení 300 dpi, 250 mm delší strana. Formát pro vektory: AI, EPS, PDF. Loga a texty v křivkách.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

BARNARD, Malcolm. *Fashion as communication*. 2nd ed. London: Routledge, 2002. ISBN 978-0-415-26018-3.

GWILT, Alison. *A practical guide to sustainable Fashion*. 2nd ed. London: Bloomsbury Visual Arts, 2020. ISBN 978-1-3500-6706-6.

GWILT, Alison. *Fashion Design for Living*. New York: Routledge, 2015. ISBN 978-0-415-7172-4.

CHOUINARD, Yvon a Vincent STANLEY. *Zodpovědná firma: jak podnikat tak, aby to bylo prospěšné nejen vlastníkům, ale i ostatním lidem a planetě*. Praha: PeopleComm, 2014. ISBN 978-80-87917-12-1.

NAKAMICHI, Tomoko. *Patter Magic*. Ltd. London: Laurence King Publishing, 2010. ISBN 978-1-85669-705-7.

RISSANEN, Timo a Holly MCQUILLAN. *Zero waste fashion design*. London: Bloomsbury, Fairchild Books, an imprint of Bloomsbury Publishing, 2016, 1 online resource (223 p.). Required reading range. ISBN 9781474222297. Dostupné také z: https://proxy.k.utb.cz/login?url=https://doi.org/10.5040/9781474222297?locatt=label:secondary_appliedVisualArts

Vedoucí diplomové práce: **doc. MgA. Kristýna Petříčková, Ph.D.**
Ateliér Design oděvu

Datum zadání diplomové práce: **1. listopadu 2022**

Termín odevzdání diplomové práce: **19. května 2023**

L.S.

Mgr. Josef Kocourek, Ph.D.
děkan

doc. MgA. Kristýna Petříčková, Ph.D.
vedoucí ateliéru

Ve Zlíně dne 1. prosince 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ / DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na³ moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské/diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že:

- jsem na bakalářské/diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně dne:

Jméno a příjmení studenta:
podpis studenta

ABSTRAKT

Diplomová práce zkoumá nové inspirativní cesty a udržitelné přístupy v módě, které oslovují svým obchodním modelem zodpovědné spotřebitele. Nastiňuje některé postoje a praktiky nositelů ve vztahu k slow fashion v současné společnosti a zkoumá cesty, které mohou návrháři využít k povzbuzení spotřebitelů, aby se znovu zapojili do udržitelnějších cest v odívání. Dále v teoretické části aplikuje nové přístupy na vybraném příkladu autorské značky SESTRY, redefinuje její základní rysy, jimiž jsou barevnost, materiálové a střihové řešení, celkový koncept a myšlenka. V praktické části se bude vytvářet oděvní kolekce, kde se propojuje koncept značky a směřování společnosti vyhledávat stále udržitelnější a etičtější možnosti na trhu.

Klíčová slova: udržitelnost • autorská značka • funkčnost

ABSTRACT

Master thesis is exploring new inspirative ways and sustainable approaches in Fashion industry, which appeal to responsible consumers with their business model. I am outlining some wearer attitudes and practices towards Slow Fashion in contemporary society and exploring paths which designers can follow to encourage consumers to re-engage in more sustainable journeys in clothing. Furthermore, in the theoretical part, I apply new approaches on a selected example of the author's brand SESTRY, re-defining its basic features, which are: color, material and cut solution, overall concept and idea. In the practical part, I am focusing on creating a clothing collection that creates link between the brand concept and the direction of the company to look for more and more sustainable and ethical options on the market.

Keywords: Sustainability • Fashion brand • functionality

„BE A CRAFTIVIST. Use craft as a tool for gentle protest“ (Fashion Revolution).

Ráda bych vyjádřila svou upřímnou vděčnost paní doktorce MgA. Kristýně Petříčkové, Ph.D., za její odborné vedení a nápomoc při psaní této diplomové práce. Její cenné rady, kritické myšlení a podpora během celého procesu práce byly pro mě klíčové pro úspěšné dokončení této práce.

Rovněž bych ráda poděkovala firmě Nilmore za poskytnutí cirkulárních materiálů, které mi umožnily přenést moji ideu také do praktické podoby. Jejich ochota a spolupráce byly pro mě velkým přínosem, a umožnily mi tak zrealizovat plně cirkulární kolekci.

Chtěla bych také vyjádřit svou vděčnost své rodině a přátelům, kteří mi poskytli důležitou podporu a povzbuzovali mě během celého procesu práce. Bez nich bych nedokázala vytrvat v tomto náročném období a jejich podpora byla pro mě velkým zdrojem síly.

Nakonec bych chtěla zvlášť poděkovat své sestře. Její nezlomná vůle a oddanost naší značce jsou pro mě inspirací a zdrojem motivace. Ráda bych jí vyjádřila svou nekonečnou vděčnost za to, že je se mnou na této cestě.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VÝVOJ UDRŽITELNOSTI	11
1.1 UDRŽITELNÝ ROZVOJ	12
1.2 REŠERŠE UDRŽITELNÝCH CERTIFIKÁTŮ	13
1.3 PROBLEMATIKA GREENWASHINGU	20
2 METODY ANGAŽUJÍCÍ NOSITELE K UDRŽITELNOSTI	24
2.1 SLOW FASHION	24
2.2 FÁZE POUŽÍVÁNÍ	25
2.3 OPRAVY ODĚVŮ	28
2.4 MAKE, DO AND MEND / KURZY ŠITÍ	29
2.5 UPCYKLACE VERSUS RECYKLACE.....	32
2.6 PŘÍKLADY ZNAČEK ANGAŽUJÍCÍCH K UDRŽITELNOSTI ZE ZAHRANIČÍ	33
2.7 PŘÍKLADY ZNAČEK EDUKUJÍCÍCH NOSITELE ZE ZAHRANIČÍ	37
2.8 PŘÍKLADY ZNAČEK ANGAŽUJÍCÍCH K UDRŽITELNOSTI Z ČESKÉ REPUBLIKY	39
2.9 SECONDHANDOVÉ ZNAČKY V ČR.....	41
2.10 PŘÍKLADY ZNAČEK EDUKUJÍCÍCH NOSITELE V ČR	42
3 SESTRY	44
3.1 FILOZOFIE ZNAČKY	44
3.2 EDUKAČNÍ KURZ SEW&WINE	44
3.3 SESTRY A FASHION REVOLUTION.....	45
3.4 SESTRY A NIL TEXTILE.....	46
II PRAKTICKÁ ČÁST	47
4 KOLEKCE CIRCLE WRAP	48
4.1 ROZBOR TVORBY ZNAČKY SESTRY/ ANALÝZA BESTSELLERU.....	48
4.2 MOODBOARD	50
4.3 BAREVNOST	50
4.5 TESTY MATERIÁLŮ	51
4.6 KALIKA, STŘIHOVÁ ŘEŠENÍ A TECHNICKÉ NÁKRESY	52
Střihové principy v kolekci	53
4.6.1 53	53
4.6.2 Kalika k modelům č. 1–2	55
4.6.3 Model č. 1: Technický nákres	57
4.6.4 Model č. 2: Technický nákres	58
4.6.5 Kalika k modelům č. 3–4	60

4.6.6	Model č. 3: Technický nákres	61
4.6.7	Technický nákres k modelu č.4.....	62
4.6.8	Kalika k modelům č. 5–6	63
	Model č. 5: Technický nákres	63
4.6.9	63	
4.6.10	Model č. 6: Technický nákres	66
4.6.11	Kalika k modelům 7-9.....	68
4.6.12	Modely č. 7: Technický nákres	68
4.6.13	Model č. 8: Technický nákres	70
4.6.14	Model č. 9: Technický nákres	71
4.6.15	Kalika k modelům č. 7-9.....	72
4.7	ILUSTRACE	73
III PROJEKTOVÁ ČÁST		81
5	CIRCLE WRAP	82
5.1	MODEL Č. 1	83
5.2	MODEL Č. 2	86
5.3	MODEL Č. 3	90
5.4	MODEL Č. 4	91
5.5	MODEL Č. 5	93
5.6	MODEL Č. 6	97
5.7	MODEL Č. 7	102
5.8	MODEL Č. 8	106
5.9	MODEL Č. 9	110
ZÁVĚR		115
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....		116
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....		120
SEZNAM OBRÁZKŮ		121
SEZNAM PŘÍLOH		127

ÚVOD

Zájem o udržitelnou módu v posledních několika desetiletích vzrostl a očekává se, že se dále bude zvyšovat, jelikož módní průmysl i nadále čelí výzvám s vyčerpáním přírodních zdrojů a rostoucí populací. Cílem této diplomové práce je zmapovat nové zodpovědné přístupy a postupy, které spotřebitelům poskytují příležitost reagovat na tvůrčí proces, zapojit se do něj a podílet se na něm. Diplomová práce popisuje inovativní pohled na to, jak může módní design pozitivně přispět k naší sociální, environmentální a kulturní existenci. Aby mohl módní designér lépe reagovat na nové systémy společenských hodnot, musí existovat kolektivní zapojení a sdílení odpovědnosti mezi návrhářem, nositeli a dalšími zainteresovanými stranami. Diplomová práce je rozdělena do dvou částí, začíná představením vývoje udržitelnosti v módě, a také toho, kdy, jak a proč vznikla. V dalších kapitolách zkoumá různé metodologie v designové praxi, které podněcují módního návrháře k tomu, aby překonal vývoj produktů nebo oděvů především pro jejich estetické hodnoty a místo toho vytvářel produkty či služby, které aktivněji přinášejí potřeby a zkušenosti nositelů do tvořivého procesu. Je podstatné, aby móda zaujala nositele, má-li dojít k úspěšnému posunu v kulturních názorech a chování ke spotřebě oblečení.

Sdílení znalostí mezi jednotlivci a komunitami spotřebitelů i mezi nimi je sociálním přínosem. To je zvláště významné vzhledem k potřebě oživit zapojení do domácích opravárenských způsobů. Nejprve se však musí přijmout myšlenka, že nošení viditelně i neviditelně opravených oděvů je kulturně přijatelné, aby se tak dále mohlo podpořit sdílení informací o opravách ve společnosti, a i tohohle tématu se diplomová práce dotkne.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝVOJ UDRŽITELNOSTI

V průběhu 60. a 70. let 20. století začali ekologové projevovat své rostoucí znepokojení dopady a pustošením naší planety konzumní společností, začal se tak objevovat zájem o hledání šetrnějších metod k výrobě a spotřebě. V 70. letech ekologické skupiny, jako Friends of the Earth a Greenpeace, začaly vyjadřovat své starosti z úpadku životního prostředí a po publikaci zásadního textu Victora Papanka Design for the Real World (1971) vzniklo hnutí odpovědného designu. V 80.–90. letech začala malá hrstka návrhářů probídat ekologickou efektivitu v produktovém designu. Koncem 80. let, v době kolosálního nárůstu značkových produktů, se objevilo drobné procento zákazníků, kteří se zajímali o životním prostředí. Začaly vznikat debaty na témata jako rasismus, lidská práva a světový hlad, po sérii produkovaných kontroverzních reklamních kampaní od italské pletářské firmy Benetton. Trh se sociálně a ekologicky uvědomělými zákazníky, kteří dávali přednost značkám s ekologickým zaměřením, byl na vzestupu. Módní průmysl se rozhodl začít experimentovat s tématem ekologie a ekomódy se speciálními kolekcemi od mezinárodních značek, jako je Esprit. Organická bavlna se sice stále více objevovala na hlavních ulicích, ovšem u spotřebitelů, kteří hleděli na náklady, si nevedla dobře.¹ Ve 21. století, po odklonění se od výzkumu ekologie, došlo k přesměrování na širší koncept designu pro udržitelnost. *„To potvrzuje holistický přístup, který zahrnuje zohlednění sociálních problémů v rámci dlouhodobé strategie inovace produktů. Odezvu módního průmyslu na tyto obavy lze vidět v řadě velmi viditelných případových studií v rámci maloobchodu na masovém trhu a v sektoru outdoorového/výkonnostního oblečení“.*² Společnosti jako Marks&Spencer (UK), Patagonia (USA), Terra Plana (UK) a Nike (USA) zavedly řadu udržitelných strategií napříč oblastmi designu a výroby. Mimo sektor masového trhu s módou a outdoorovým/výkonným oblečením britské módní značky, jako jenou Stella McCartney a Katharine Hamnett, neustále pozitivně reagovaly na ekologické a etické ideály používáním materiálů a procesů šetrných k životnímu prostředí, a vyhnout se tak dopadům na životní prostředí, které jsou spojeny s oděvem během jeho životního cyklu. Cílem je předcházet dopadům, snižovat nebo eliminovat ty, které mohou znečišťovat, ničit nebo redukovat přírodní zdroje planety. V roce 2018 se zdálo, že móda, udržitelnost a oběhové hospodářství jsou v tisku všude. Vládní výbor pro environmentální audit Spojeného království provedl šetření udržitelnosti módního průmyslu, které zkoumalo

¹ GWILT, Alison. *A practical guide to sustainable fashion*. 2nd ed. [online]. London: Bloomsbury Publishing, 2020 [cit. 2023-03-12]. DOI: 10.5040/9781350067059. Dostupné z: <https://doi.org/10.5040/9781350067059>

² Tamtéž.

účinky rychlé módy (Fixing Fashion: spotřeba oblečení a udržitelnost 2019), Zpráva o stavu módy 2018 od Business of Fashion a McKinsey & Co. Poznamenala, že módní průmysl pohlížel na cirkulární ekonomiku jako na prostředek, „který se může vyvinout z nabídky roztržitých iniciativ na nedílnou a definující součást celé hodnoty módy. Ve skutečnosti se zdá, že toto odvětví přijímá oběhové hospodářství, a možná je to zčásti díky práci nadace Ellen MacArthur Foundation, která spolupracovala s mnoha předními představiteli odvětví na vývoji a způsobech komunikace, kterými se může módní průmysl posouvat směrem k oběhovým systémům. Zároveň Global Fashion Agenda (organizátor Kodaňského módního summitu), Fashion Revolution, Common Objective a NRDC's Clean by Design pokračovaly ve zvyšování povědomí o dopadech módního průmyslu, zatímco C&A Foundation, Fashion for Good, H&M Foundation's Global Change Award a další financovaly inovativní iniciativy, zejména pro začínající podniky, s cílem podnítit změnu. Důležité je, že organizace módního průmyslu, jako jsou Council of Fashion Designers of America (CFDA) a British Fashion Council, uznaly roli, kterou hrají při podpoře a informování návrhářů a výrobců o tom, jak se zapojit do udržitelnosti. Daly tak podnět k novému vývoji v efektivních, cirkulárních systémech recyklace textilu, zejména ve světle problémů, které pociťují mnohé domácí trhy ohledně toho, jak nakládat s rostoucím množstvím textilního odpadu. Značky a organizace jako, Fibersort a Worn Again.³ Avšak i po tomto všem úsilí jsme poměrně stále na začátku, co se udržitelnosti týká.

1.1 Udržitelný rozvoj

„Udržitelný rozvoj sice historicky vychází z potřeby lépe chránit přírodu a životní prostředí, dnes se však vztahuje i na oblast dobrého a efektivního vládnutí a správy věcí veřejných.“⁴

Program udržitelného rozvoje všeobecně představuje alternativní koncept sociálního rozvoje, představuje environmentální hranice ekonomického růstu. V roce 1987 Brundtlandova zpráva „Naše společná budoucnost“ upozornila světové národy na nutnost pokročit směrem k hospodářskému rozvoji. Ve zprávě se také uvádí, že lze hospodařit bez vyčerpání přírodních zdrojů nebo poškození životního prostředí. Zpráva poskytla klíčové prohlášení o programu udržitelného rozvoje a charakterizovala jej jako rozvoj, který odpovídá současným potřebám, aniž by omezil, či ohrozil možnosti budoucích

³ GWILT, Alison. *A practical guide to sustainable fashion*. 2nd ed. [online]. London: Bloomsbury Publishing, 2020 [cit. 2023-03-12]. DOI: 10.5040/9781350067059. Dostupné z: <https://doi.org/10.5040/9781350067059>

⁴ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR. Udržitelný rozvoj. *Mzp.cz* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/udrzitelny_rozvoj

generací naplňovat své bytostné potřeby. Byly stanoveny tři základní neoddělitelné a vzájemně závislé složky udržitelného rozvoje, jimiž jsou ochrana životního prostředí, hospodářský růst a sociální angažovanost.⁵

1.2 Rešerše udržitelných certifikátů

GOTS

GOTS je uznáván jako přední světový standard pro zpracování textilií vyrobených z organických vláken. Definiuje přísná environmentální kritéria v celém dodavatelském řetězci ekologických textilií a vyžaduje také dodržování sociálních kritérií. GOTS byl vyvinut předními mezinárodními tvůrci standardů s cílem definovat celosvětově uznávané požadavky, které zajišťují organický stav textilií – od sklizně surovin přes ekologicky a sociálně odpovědnou výrobu až po označování – s cílem poskytnout spotřebiteli důvěryhodnou jistotu. Certifikace GOTS staví na čtyřech charakteristických a jedinečných vlastnostech: organická vlákna, ekologické a sociální normy, všechny fáze zpracování a certifikace třetí strany.⁶

Oeko-Tex® Standard 100

OEKO-TEX® STANDARD 100 je celosvětově standardizovaný, nezávislý testovací a certifikační systém pro surové, polotovary a hotové textilní výrobky na všech úrovních zpracování a jejich příslušenství. Certifikace STANDARD 100 poskytuje společností v textilním řetězci cílenou podporu při správě výrobků s lidsko-ekologickou bezpečností výrobků na základě katalogu vědeckých kritérií a neutrálních laboratorních testů. Pro spotřebitele a kupující je produktový štítek STANDARD 100 spolehlivým důkazem, že textilní výrobky jsou testovány v souladu s přísnými celosvětovými normami na ochranu před škodlivými látkami. Spolu s certifikací OEKO-TEX® STeP pro ekologicky šetrné a společensky odpovědné výrobní závody tvoří STANDARD 100 základ pro udělení označení OEKO-TEX® MADE IN GREEN.⁷

⁵ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR. Udržitelný rozvoj. *Mzp.cz* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/udrizitelny_rozvoj

⁶ OEKO-TEX [online]. OEKO-TEX Service, © 2023 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.oeko-tex.com/en/>

⁷ Tamtéž.

Bluesign

Bluesign technologies je nezávislá společnost založená v roce 2000 ve Švýcarsku. Základním cílem bylo motivovat dodavatele, výrobce a špičkové značky ke snížení celkové stopy textilu, se zvláštním zaměřením na používané chemikálie. Bluesign® je systém s řešeními pro průmysl a značky, jejichž pomocí mohou společnosti zvýšit svou udržitelnost. Bluesign® SYSTEM se zaměřuje na zdroje, lidi a životní prostředí. Prostřednictvím svého holistického přístupu snižuje dopad na společnost a životní prostředí, zajišťuje odpovědné využívání zdrojů a zaručuje nejvyšší možnou míru ochrany spotřebitele. Nejprísnější kritéria a ověřování implementace systému přímo na místě motivují společnosti v celém textilním hodnotovém řetězci ke zlepšení své udržitelnosti.⁸

BETTER COTTON INICIATIVE

BCI funguje jako nezisková organizace. Prostřednictvím spolupráce s mnoha zainteresovanými skupinami organizací bylo společně definováno, jak by měl vypadat lepší a udržitelnější způsob pěstování bavlny. Tuto definici nazývají „Better Cotton“. Členové globálního dodavatelského řetězce bavlny nyní společně řeší negativní dopady tradiční produkce bavlny tím, že podporují tuto celosvětově uznávanou definici, generují tržní poptávku po Better Cotton a sdílejí informace a znalosti, aby umožnili neustálé zlepšování ze strany všech. Tento koncept je spíše mírnější přechod na ekologické zemědělství. Z tohoto důvodu je určen vyloženě pro zemědělce, kteří si ze začátku nemohou dovolit přejít na nákladný ekologický způsob pěstování.⁹

„Nedávno bylo zjištěno, že až jedna pětina BCI-bavlny pochází z čínské oblasti Sin-t'iang, ve které se nachází pracovní tábory pro Ujgury. Better Cotton Initiative současně toleruje vysoké používání pesticidů (některé z nich byly v EU zakázány).“¹⁰

⁸ *The bluesign® SYSTEM* [online]. An SGS Company, © 2023 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.bluesign.com/en>

⁹ *Better Cotton* [online]. ISEAL Alliance, © 2023 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://bettercotton.org/>

¹⁰ SLOW FEMME. Textilní certifikáty. *Slowfemme.com* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.slowfemme.com/textilni-certifikaty>

PETA

PETA je zkratka pro „People for the Ethical Treatment of Animals“.

PETA se celosvětově snaží odhalovat týrání zvířat, vzdělávat veřejnost. PETA zkrátka různými akcemi bojuje za práva a rovnost všech zvířat, proti vykořisťování, mučení a zneužívání. Kromě akcí a demonstrací, které pravidelně přinášejí zprávy, PETA funguje i na politické úrovni. Chtějí zavést práva zvířat rozhovory s politiky, podněcovat diskurz na konferencích, podporovat výzkum alternativ k testování na zvířatech a zároveň nabízet poradenství firmám, které chtějí založit obchod bez zvířat. Avšak značení Vegan, schválené neziskovou organizací PETA, je pouze prohlášení, což znamená, že výrobci nejsou ověřováni, jestli opravdu dané podmínky splňují. Podstatnou roli nehraje ani vliv na přírodní prostředí, jde jen o značení veganského výrobku.¹¹

FAIR WEAR FOUNDATION (FWF)

Fair Wear Foundation (FWF) je evropská iniciativa, která usiluje o spravedlivé pracovní podmínky v oděvním průmyslu po celém světě. FWF ověřuje efektivní implementaci kodexu chování svými členskými společnostmi a jejich dodavateli. Členské společnosti se zavazují dodržovat následující pracovní normy: volba zaměstnání je svobodná, žádná diskriminace v zaměstnání, zákaz vykořisťování dětské práce, svoboda sdružování a právo na kolektivní vyjednávání, výplata životního minima, žádná nadměrná pracovní doba, bezpečné a zdravé pracovní podmínky, právně závazný pracovněprávní vztah.¹²

WORLD FAIR TRADE ORGANIZATION (WFTO)

WFTO jako organizace sice neposkytuje certifikaci, ale představuje program, který certifikaci minimálně připomíná. Světová organizace spravedlivého obchodu (WFTO). Podporuje a zastupuje fair trade podniky z více než 72 zemí a organizace. Jejich členy jsou podnikatelé a řemeslníci, farmáři a aktivisté, inovátoři a průkopníci fair tradu.

¹¹ PETA. About PETA. *Peta.org* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: <https://www.peta.org.uk/about/>

¹² FAIR WEAR. What we stand for. *Fairwear.org* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: <https://www.fairwear.org/about-us/labour-standards>

Ověřují, jestli celý podnik a jeho systémy pro řízení jejich dodavatelského řetězce přijaly fair trade a upřednostňují zájmy farmářů, dělníků a řemeslníků. WFTO je řízena zvolenou radou devíti ředitelů a má malou kancelář v Culemborgu, Nizozemsko, aby koordinovaly své aktivity.¹³

LEATHER WORKING GROUP (LWG)

Jejím hlavním posláním je vyvinout a udržovat koncept, který posuzuje soulad s životním prostředím, který podporuje takzvané osvědčené postupy z hlediska udržitelnosti. LWG se v podstatě snaží snížit dopady kožedělného sektoru na životní prostředí tím, že standardizuje priority v oblasti životního prostředí a poskytuje konkrétní pokyny.

Protokol LWG zahrnuje tři certifikační stupně reprezentované v medailích: zlato, stříbro a bronz. Dokud společnost nedosáhne některé z těchto fází, zůstává pouze „auditovaná“. Při hodnocení se mimo jiné zohledňuje odpadové hospodářství, spotřeba energie a vody, či seznam omezených látek.¹⁴

ORGANIC CONTENT STANDARD (OCS)

Norma OCS byla původně připravena pouze pro kontrolu bavlny, rozšířila se však i na jiné typy textilií. Organic Content Standard (OCS) byl založen neziskovou organizací Textile Exchange a umožňuje vydání environmentálních certifikátů ověřených třetí stranou, která ověřuje obsah přírodních vláken z ekologického zemědělství v textilních výrobcích (meziproduktech i hotových); zaručuje transparentnost v celém výrobním řetězci surovin, meziproduktů a hotových výrobků. Všechny textilní výrobky, které jsou složeny alespoň z 5 % z certifikovaných organických přírodních vláken, mohou být certifikovány podle standardu OCS. Následující aspekty nespádají do působnosti OCS, proto nepodléhají ověřování. Jsou to požadavky na kvalitu materiálu, bezpečnostní vlastnosti materiálu, environmentální výkonnost a dopady spojené s výrobními procesy, sociální kritéria.¹⁵

¹³ *World Fair Trade Organization* [online]. World Fair Trade Organization, © 2023 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://wfto.com/>

¹⁴ *Leather working group* [online]. Leather Working Group, © 2023 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://www.leatherworkinggroup.com/>

¹⁵ *Textile exchange* [online]. Textile exchange, © 2023 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://textileexchange.org/>

FOREST STEWARDSHIP COUNCIL (FSC)

FSC, založená v roce 1994, umožňuje podnikům a spotřebitelům činit informovaná rozhodnutí o lesních produktech, které nakupují, a vytvářet pozitivní změny na trhu s lesními produkty. FSC poskytuje v současnosti nejdůvěryhodnější systém certifikace lesů. Nezávislé výzkumy také potvrzují, že certifikace FSC má pozitivní dopady na životní prostředí, sociální rozvoj a správu věcí veřejných. FSC má tři různá označení: FSC 100% (celý výrobek využívá dřevo z dobře obhospodařovaných lesů certifikovaných FSC), FSC Recycled (celý výrobek je vyroben z recyklovaného materiálu) a FSC Mix (výrobek využívá dřevo z lesů certifikovaných FSC nebo je z recyklovaného materiálu).

V módním průmyslu se tato certifikace vztahuje zejména na obaly a vlákna vyrobené ze dřeva, jako jsou hedvábí, viskóza, lyocell, modal a Tencel.¹⁶

COTTON MADE IN AFRICA

Iniciativa Cotton made in Africa, která byla založena v roce 2005, si dala za cíl trvale zlepšovat životní podmínky pěstitelů bavlny v subsaharské Africe. Tento závazek není založen na dárcovství, ale spíše na principu pomoci druhým, aby si pomohli sami prostřednictvím obchodu. Drobní zemědělci absolvují školení na místě o vylepšených metodách pěstování, které jim umožní zvýšit výnosy plodin, generovat vyšší příjem, a tak zvýšit svou životní úroveň vlastním úsilím. Klade také velký důraz na snížení používání pesticidů.¹⁷

RESPONSIBLE DOWN STANDARD

Responsible Down Standard je nezávislá, dobrovolná globální norma. Certifikáty jsou ověřovány třetí stranou, která zajišťuje, že peří používané pro vycpávkové prvky pochází z vodních ptáků (husy a kachny) nebo suchozemských živočichů (kuře a krůta), kteří nebyli podrobeni ošetření způsobujícímu bolest, utrpení nebo stresu, a že je uplatňován a udržován systém identifikace a sledovatelnosti, který se vztahuje na původ materiálu.

¹⁶ *Forest stewardship council* [online]. Forest stewardship council, © 2020 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://forestsforward.panda.org/>

¹⁷ *Cotton made in Africa* [online]. Trade Foundation, © 2023 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://cottonmadeinafrica.org/en/>

Podle RDS lze certifikovat peří z odpovědných farem, které respektují dobré životní podmínky zvířat, textilní výrobky obsahující alespoň 5 % certifikovaného peří a prachového peří. Hotové výrobky však mohou být označeny jako certifikáty RDS pouze v případě, že je certifikováno 100 % peří.

Účel RDS zahrnuje celý výrobní řetězec a v jeho rámci chov ptactva, porážku, sběr a zpracování peří (výběr, odprašení, hloubkové praní, odstranění přebytečné vody, sušení).¹⁸

CRADLE TO CRADLE (C2C)

Certifikát Cradle to Cradle definuje a podporuje vývoj upcyklovatelných produktů, což znamená, že na rozdíl od konvenční recyklace zachovává kvalitu surovin po celou dobu několika životních cyklů produktu a jeho součástí. Jde o filozofii ekodesignu a oběhového hospodářství, která naznačuje, že lidský druh a jeho aktivity nepředstavují problém pro přírodu ani zdraví a že je možné „dělat dobro“ snahou o pozitivní dopad, nikoli jen „méně škodit“ snížením jeho dopadů. Jde tedy o to, mít pozitivní dopad na zdraví a životní prostředí tím, že budeme čerpat inspiraci z přírodního modelu podle čtyř hlavních zásad: 1) všechno je zdroj (neexistuje pojem *odpad*), 2) obnovitelné energie musí mít přednost, 3) rozmanitost by se měla oslavovat, 4) je nutné mít systémovou a kolaborativní vizi. Certifikace ověřuje pět kritérií C2C, jimiž jsou netoxicita, cirkularita, obnovitelná energie, respektování vody a respektování sociálních pravidel. Dále má různé úrovně certifikátů (Basic, Bronze, Silver, Gold, Platinum) umožňují postupně směřovat k optimální verzi produktu.¹⁹

ECONYL®

Econyl je recyklované a recyklovatelné nylonové vlákno. U zrodu této značky stojí italská společnost Aquafil, která si nechala patentovat přeměnu různého plastového odpadu na novou nylonovou nit. Econyl se vyrábí z použitých lahví na vodu, rybářských sítí, zbytků příze a starého nylonové oblečení.²⁰

¹⁸ TEXTILE EXCHANGE. The Responsible Down Standard aims to protect ducks and geese used for down. *Responsibledown.org* [online]. © 2023a [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <http://responsibledown.org/>

¹⁹ Cradle to Cradle Products Innovation Institute [online]. Cradle to Cradle Products Innovation Institute, © 2023 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://c2ccertified.org/>

²⁰ ECONYL. Discover Econyl. *Econyl.com* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://www.econyl.com/discover-econyl/>

ECOVERO™

Rakouský výrobce viskózy Lenzing uvedl na trh nový EcoVero Standard pro transparentnost v textilní výrobě. Lenzing EcoVero je ochranná známka registrovaná společností. Lenzing Ecovero je značka certifikovaná organizací EU Eco Label. Viskóza EcoVero splňuje přísné normy stanovené evropským orgánem. Ekoznačka EU je odpovědná za odměňování textilií, jejichž výroba má malý dopad na životní prostředí a podporuje dobré životní podmínky zaměstnanců. EcoVero viskóza není nic jiného než nová ekologicky zodpovědná látka, která využívá dřevěná vlákna z lesů certifikovaných FSC nebo PEFC. Značka Lenzing pracuje pouze s viskózou, protože se jedná o materiál vyrobený z dřevité buničiny.

FSC lesy: Certifikace FSC (Forest Stewardship Council) bere v úvahu území, na kterém se les nachází, aby se vytvořila variace specifikací. FSC bojuje proti odlesňování a podporuje odpovědné hospodaření v lesích. Certifikace se také točí kolem práv pracovníků a environmentálních hodnot.

PEFC lesy: Certifikace PEFC (European Program for Certified Forests) je založena na dvou oblastech: les a společnost, která jej využívá. Od pravidel hospodaření v lesích až po uvádění hotového výrobku na trh je certifikace PEFC součástí globálního přístupu. Jejich cílem zůstává udržovat rovnováhu lesa komplexními a důslednými prostředky.²¹

RESPONSIBLE WOOL STANDARD

Responsible Wool Standard poskytuje zemědělcům příležitost předvést své osvědčené postupy veřejnosti a prostředek pro značky a spotřebitele, aby měli jistotu, že vlněné výrobky, které nakupují a prodávají, jsou v souladu s jejich hodnotami.

Responsible Wool Standard je dobrovolný celosvětový standard, který řeší dobré životní podmínky ovcí a půdy, na které se pasou. RWS poskytuje ověření praktik, které se dějí na úrovni farem, a dává značkám jasné řešení, které jim umožní s jistotou říci, jak získávají vlnu. Standard byl vyvinut mezinárodní pracovní skupinou prostřednictvím otevřeného a transparentního procesu. Control Union se na vývoji standardu podílel od samého počátku jako člen technické skupiny. CU provedla audity RWS po celém světě.²²

²¹ LENZING. Take Less give more. *Ecovero.com* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://www.ecovero.com/takelessgivemore>

²² TEXTILE EXCHANGE. The Responsible Wool Standard aims to improve the welfare of sheep and the land they graze on. *Textileexchange.org* [online]. © 2023b [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://textileexchange.org/responsible-wool-standard/>

1.3 Problematika greenwashingu

Termíny jako „udržitelný“, „šetrný k životnímu prostředí“ a „přírodní“ se stále častěji objevují ve všem, od módy po občerstvení. Není překvapivé, že to přichází v čase, kdy si všichni začínáme uvědomovat, co si kupujeme. Zejména zvyšující se pozornost věnovaná udržitelnosti mezi zákazníky z řad mileniálů a generace Z dohromady s jejich stoupající kupní silou má vliv na trh. „*Spotřebitelé a investoři se dívají na svůj nový svět optikou ESG (environmentální, sociální a podnikové řízení)*.“²³ Avšak místo toho, aby se některé značky staly skutečně zelenými, vybraly si namísto toho cestu greenwashingu. Nejen pro spotřebitele, ale i pro odborníky je dost komplikované orientovat se v zeleném labyrintu, takže to přirozeně znepokojuje. „*dva ze tří spotřebitelů nejsou schopni definovat pojem greenwashing, a tudíž netuší co tento pojem přesně znamená*.“²⁴ Greenwashing je způsob zprostředkování falešného dojmu nebo klamavých informací o tom, jak jsou produkty dané společnosti šetrné k životnímu prostředí. Pod greenwashing spadají nepodložená tvrzení, která mají manipulovat se zákazníky, aby věřili, že produkty společnosti nezatěžují přírodu nebo mají větší pozitivní dopad. Firmy, které propagují produkty, jež mají skryté kompromisy, například výrobek je recyklovatelný, ale je vyráběn v nebezpečných pracovních podmínkách, nemají žádný důkaz o ekologických tvrzeních, používají chatrné důsledky skutečných udržitelných záměrů, přehánějí o svých „ekologických tvrzeních“ nebo sází na falešné štítky, aby tak zastínili zapojení společnosti do praktik poškozujících životní prostředí nebo porušování základních lidských práv. Například přidání stromů nebo zelené barvy na štítek za účelem vytvoření ekologického obrazu. Termín vznikl v 60. letech 20. století, kdy hotelový průmysl přišel s jedním z nejvýraznějších příkladů greenwashingu. Do hotelových pokojů umístili oznámení, ve kterém žádali návštěvníky, aby svoje ručníky použili víckrát a šetřili tak přírodu. Hotely měly výhodu nižších výdajů na praní prádla a nic víc.²⁵ Greenwashing představuje největší riziko hlavně v módě, jelikož módní průmysl je zodpovědný za 10 % globálních emisí uhlíku, znečišťuje řeky, vyčerpává vodní zdroje a 85 % veškerého hotového textilního zboží končí každý rok na skládkách. Oděvní značky spustily „udržitelné“ oděvní kolekce v reakci na stoupající počet nových spotřebitelů se zájmem o životní prostředí, a tudíž nové příležitosti na trhu. Většina těchto značek však

²³ HAYES, Adam. What Is Greenwashing? How It Works, Examples, and Statistics. In: *Investopedia.com* [online]. 31. 3. 2023 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/g/greenwashing.asp>

²⁴ KOUDELKOVÁ, Petra et al. Manuál správné zelené komunikace je právě teď nejvíc potřeba. *Ciraa.eu* [online]. © 2022 [cit. 2022-11-11]. Dostupné z: <https://www.ciraa.eu/manual-greenwashing/>

²⁵ HAYES, Adam. What Is Greenwashing? How It Works, Examples, and Statistics. In: *Investopedia.com* [online]. 31. 3. 2023 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/g/greenwashing.asp>

falešně inzeruje své neudržitelné produkty jako „ekologické“, „zelené“ a „etické“. „*Studie provedená v červnu 2021 nadací Changing Markets Foundation zjistila, že 59% ekologických tvrzení oděvních značek na produkty bylo nepodložených nebo zavádějících. Zpráva analyzovala zelená tvrzení společností H&M, ASOS a M&S a prohlásila, že 91 % bylo ‚nepodložených nebo zavádějících‘.*“²⁶ Předpokládá se, že globální trh s etickou módou poroste. Zákazníci generace Z mají navíc větší smysl pro společenskou zodpovědnost a morální hodnoty, které je podněcují osvojit si udržitelné a uvědomělé nákupní zvyky. Celkem 79 % spotřebitelů přiznává, že udržitelná móda je pro ně podstatná, avšak kvůli nedostatku ekologického a veřejného podvědomí 26 % připouští, že si nejsou jistí, kde se jejich oblečení vyrábí. Korporacím toužícím jen po zisku tato nevědomost jen nahrává. Navíc, jak už jsem zmiňovala, termíny jako „udržitelný“, „šetrný k životnímu prostředí“ a „přírodní“ najdeme už prakticky téměř na všem, což má za důsledek, že je pro zákazníka těžké rozpoznat lživé informace od pravdivých, a korporace tak dále využívají greenwashing jako marketingovou strategii, aby vybočily a oslovily sociálně zodpovědné spotřebitele pomocí módních termínů jako „eko-přátelský“ a „etický“ a aby zabraly včas stále rostoucí trh. Dalším důvodem, proč se korporace častěji vydávají cestou greenwashingu, je, že vedení marketingové kampaně zacílené na udržitelnost je výrazně jednodušší než řešení složitých problémů souvisejících s viditelností dodavatelského řetězce a materiálovými výzkumy.²⁷ Ovšem nic není černobílé a část viny za situaci, kde jsme dnes, neseme i my, spotřebitelé. Když zákazníci nakupují levné oděvy, nutí tak v podstatě korporace přizpůsobit své dodavatelské řetězce, aby snížily náklady, a aby byly stále konkurenceschopné. Jednoduše: levné oblečení znamená nízkonákladový dodavatelský řetězec a ten souvisí s vysokým rizikem problémů s ESG (environmentální, sociální a podnikové řízení). Udržitelnost něco stojí. Pracovníci na vedoucích pozicích musí činit rozhodnutí o dodavatelském řetězci, která přizpůsobují náklady, udržitelnost, rezistentnost podniku a možnost zisku. Špatné výpočty mají kolosální dopady na jejich konkurenční pozice. Komplikovanost těchto kompromisů je bariérou skutečných změn v dodavatelském řetězci. Kdyby to bylo jednoduché, firmy by to dělaly. Nečinnost a proplouvání středem vás nevyřadí. Dále je poměrně problematické, že termíny „udržitelnost“, „etický“, „šetrný k životnímu prostředí“ nebo „zelený“ nemají jasné a klasifikované definice, a tudíž ani žádné právní následky. Právně tudíž není možné činit

²⁶ RAHMAN, Anam. The 5 Sin of Greenwashing In The Fashion Industry. In: *Impakter.com* [online]. 9. 2. 2022 [cit. 2022-11-16]. Dostupné z: <https://impakter.com/sin-greenwashing-fashion-industry/>

²⁷ Tamtéž.

korporace zodpovědné za jejich nemorální činy. Nicméně vlády uvedly víc než 400 standardizovaných certifikací o udržitelnosti, avšak tyto certifikace jsou pouze dobrovolné, navíc náročné na čas a zdroje – korporace tak mají sklony se odhlásit z certifikace a uniknout svým nemorálním praktikám. Módní průmysl má certifikáty jako „Certified B Corporation“, „Bluesign“, „BCI“, které dávají značkám možnost být transparentní a obdržet titul udržitelnosti. Korporálům se však daří vytvářet eko-image i bez těchto certifikátů. Za poslední dva roky se zdá, že regulačním orgánům již došla trpělivost a aktuálně zavedly nové předpisy a již nutí korporace k odpovědnosti za jejich neetické jednání a nutí značky, aby tvrdily, že jsou udržitelné, pouze pokud to je pravda. Nově i prezident Joe Biden uvedl ujugurský zákon o prevenci nucené práce, který zakazuje export věcí vyrobených nucenou prací v oblasti Sin-ťiang v Číně. Tento zákon bude vymáhat strategie, jako je sestavování seznamů subjektů, které vyrábějí zboží nucenou prací v Sin-ťiang, a získávají materiál z tohoto regionu, zabrání tak dovozu. Kromě toho úřad Spojeného království pro hospodářskou soutěž a trhy dal čas společnostem do 31. prosince 2021, aby předložily důkazy o svých „ekologických tvrzeních“ nebo změnily své marketingové obsahy. Dále pak může být uznán nový zákon The New York State Fashion Sustainability and Social Accountability Act (Fashion Act), který poté bude požadovat od maloobchodníků a výrobců módy, kteří podnikají v New Yorku a jejich globální příjmy přesahující 100 milionů dolarů, aby poskytli široké veřejnosti detailní informace o jejich environmentálních dopadech. Tento zákon umožňuje generálnímu prokurátorovi New Yorku pravomoc pokutovat či předkládat soudní příkazy.²⁸ Problematika greenwashingu je rozsáhlá a složitá. Módní průmysl je ve své současné podobě neudržitelný a doposud neexistují hotová řešení pro mnoho globálních výzev, je tedy pro nás nezbytné dále pátrat a přinášet další výzkumy udržitelnosti v módě. Jako příklad zde uvádím certifikát, který dopadl v testu znalostí o greenwashingu a udržitelnosti nejhůře. *„Ačkoliv je problematika certifikace v módě velmi komplikovanou záležitostí, téměř 90% neznalost tohoto certifikátu vysvětluje prostor pro šíření greenwashingu v tomto odvětví.“*²⁹ Tento test prováděla firma CIRA Advisory s Univerzitou Karlovou.

²⁸ RAHMAN, Anam. The 5 Sin of Greenwashing In The Fashion Industry. In: *Impakter.com* [online]. 9. 2. 2022 [cit. 2022-11-16]. Dostupné z: <https://impakter.com/sin-greenwashing-fashion-industry/>

²⁹ KOUDELKOVÁ, Petra et al. Manuál správné zelené komunikace je právě teď nejvíc potřeba. *Ciraa.eu* [online]. © 2022 [cit. 2022-11-11]. Dostupné z: <https://www.ciraa.eu/manual-greenwashing/>

Obrázek 1 Global Organic Textile Standard je nejpřísnější certifikace pro textilie vyrobené z organických textilních vláken

2 METODY ANGAŽUJÍCÍ NOSITELE K UDRŽITELNOSTI

Během procesu návrhu může módní designér ve specifickém tvaru nebo funkci – přímo či nepřímo – ovlivnit změny v mnoha nadcházejících etapách životního cyklu oblečení, a tak může zastávat pozitivní roli ve zlepšování módního procesu. Některé současné přístupy k módnímu návrhářství však začínají návrhářům poskytovat příležitost k oživení domácích opravárenských postupů a zároveň zkoumat nové modely obchodní praxe. Ale právě díky pochopení postojů a praktik nositelů k opravám oděvů získají návrháři vhled, jak ovlivnit změnu v používání.

2.1 Slow fashion

„Pokud chceme, aby se móda stala silou dobra, budeme muset změnit způsob, jakým přemýšlíme o tom, co nosíme a proč to nosíme. Musíme více milovat naše oblečení. Musíme se na ně dívat jako na vzácné dědictví a jako na důvěryhodné přátele.“³⁰

Slow fashion je způsob, jak definovat udržitelná módní řešení založená na přemístění strategií designu, výroby, spotřeby, použití a opětovného použití, která se objevují vedle globálního módního systému a představují pro něj potenciální výzvu. Jednoduše řečeno je pomalá móda opakem rychlé módy a odkazuje na módní povědomí a přístup, který bere v úvahu postupy a zdroje potřebné k vytvoření oděvu. Podporuje nákup kvalitnějšího oblečení, které déle vydrží, a také spravedlivé zacházení s lidmi, zvířaty a životním prostředím.³¹ Slow fashion tak zahrnuje zapojení se do strategií a přístupů, které mohou pomoci minimalizovat sociální, environmentální, ekonomické a kulturní dopady propojené s výrobou a spotřebou módních produktů, nebo se jim dokonce zcela vyhnout. Módní průmysl je ve své aktuální formě neudržitelný, a přispívá tak k vyčerpávání přírodních zdrojů, jako jsou fosilní paliva, k výrobě energie pro výrobní procesy, které uvolňují toxické emise do ovzduší. Současně dochází k vyčerpání vody pro pěstování plodin, zpracování textilu i praní a některé z těchto procesů znečišťují naše vodní toky chemikáliemi. V oděvních továrnách, kde by zaměstnání mělo být vnímáno jako pozitivní, jsou platové a pracovní podmínky pro mnoho lidí hrozné. To jsou spolu s dalšími negativními dopady

³⁰ FASHION REVOLUTION. How to be a Fashion Revolutionary. In: *Issuu.com* [online]. 12. 12. 2018 [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: https://issuu.com/fashionrevolution/docs/website_htbafr_booklet_bcxfr_print

³¹ SLOW FASHION. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2023 [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Slow_fashion

výsledky činností zahrnutých v různých etapách životního cyklu oblečení – design, výroba, použití a konec životnosti.³²

2.2 Fáze používání

Kde u některých produktů vzniká většina dopadů na životní prostředí, lze rozdělit na různé činnosti: nošení, praní, skladování, opravy a úpravy. Shromažďováním informací o tom, jak spotřebitelé oděvy používají, se odhalují správné i špatné postupy, což ukáže, kde je možné dosáhnout zlepšení. Návrháři mohou pomoci podpořit a zlepšit postupy používání, zejména ty, které napomáhají prodloužit životnost oblečení. To však zahrnuje zapojení se do udržitelných strategií a přístupů, které mohou pomoci snížit sociální, environmentální, ekonomické a kulturní dopady spojené s výrobou a spotřebou módního oblečení, nebo se jim úplně vyhnout. Dále v textu mapují činnosti ve fázi používání a představují strategie udržitelného návrhu, které je třeba zvážit na začátku procesu návrhu.³³ *„Podle současných odhadů se předpokládá, že se do roku 2030 populace zvýší na 8,5 miliardy lidí a světový textilní průmysl vzroste o 63 %. Zatímco poptávka po novém oblečení každým rokem roste o 2 %, počet nošení naproti tomu klesá o třetinu v porovnání s rokem 2000. Jako příčina může být i to, že při navrhování nového oděvu se nebere v potaz jeho odolnost a recyklovatelnost.“³⁴*

Praní oděvů

Během praní oblečení spotřebujeme velké kvantum vody, navíc používáme přípravky, které jsou chemicky obohacené. I když proces praní vede ke znečištění vody, vzduchu a spaluje ropná paliva, jen zřídka se posuzují škody, které přináší našemu životnímu prostředí. Ovšem naše potřeba prát oděv vychází z našich osobních standardů hygieny, které se týkají pocení a pokožky. *„Oděv se pere, protože je považován za ‚špinavý‘, ale je jen malá shoda v tom, co to znamená. Někteří nositelé mohou vyprat oděv po jednom krátkém nošení, zatímco u jiných to může být po jednom nebo dvou dnech nošení, ale to se může lišit podle toho, jaký typ oděvu se pere. Sportovní nebo pracovní oděvy jsou často považovány za nešpinavější oblečení a opakovaně se perou při mnohem vyšší teplotě než jiné výrobky.“³⁵* Současně se

³² GWILT, Alison. *Fashion Design for Living*. New York: Routledge, 2015. ISBN 978-0-415-7172-4.

³³ GWILT, Alison. *A practical guide to sustainable fashion*. 2nd ed. [online]. London: Bloomsbury Publishing, 2020 [cit. 2023-03-12]. DOI: 10.5040/9781350067059. Dostupné z: <https://doi.org/10.5040/9781350067059>

³⁴ NGUYEN, Lili. 8 výzev pro módní průmysl. Slow Femme: Magazin o pomalé módě a udržitelnosti. In: *Slowfemme.com* [online]. 6. 5. 2020 [cit. 2022-12-08]. Dostupné z: <https://www.slowfemme.com/magazine/8-vyzev-modniho-prumyslu>

³⁵ GWILT, Alison. *Fashion Design for Living*. New York: Routledge, 2015. ISBN 978-0-415-7172-4.

mnohdy říká, že oblečení, jako jsou svetry a další produkty, které se používají kratší dobu, vyžadují pouze takzvané osvěžení. Na základě porozumění vztahu mezi typy nebo mírou zašpinění a přiměřenými praktikami praní je možné rozhodnout, zda oblečení potřebuje zcela vyprat, nebo například jen máchání. To zdůrazňuje problém, že obvykle pokyny uvedené na štítcích oděvů a v návodech k pračce pro péči o oblečení určují spíše podle typu tkaniny než podle úrovně nebo typu znečištění. To si však všeobecně spotřebitelé nemyslí, nebo možná neuvědomují.³⁶

Sušení a žehlení oděvů

Ve většině rozvinutých společností je bubnová sušička vnímána jako zařízení pro pohodlí. Kromě obav souvisejících s množstvím energie, která je spotřebována na provoz bubnové sušičky, nositelé obvykle nepřemýšlejí o dalších negativních dopadech, které při používání sušičky vznikají. Například životní cyklus látek používaných v módních oděvech lze zkrátit metodami umělého sušení a lidská chyba může vést k tomu, že nositel suší oblečení při příliš vysokých teplotách, což může způsobit srážení nebo deformaci. To je zřejmé, když nositelé ignorují nebo nevidí pokyny k péči poskytované výrobcí týkající se požadavků konkrétního typu vlákna. Stejně tak by se dalo tvrdit, že žehlení může zkrátit životní cyklus oděvu. Žehličky mohou být nastaveny na nesprávnou teplotu, mohou být zbytečně používány funkce napařování a může dojít k poškození tkaniny nesprávným používáním. Problémy se žehlením, podobně jako u sušení v bubnové sušičce, jsou často zhoršeny složitým složením látek a jejich reakcí na nesprávné teploty.

Proces chemického čištění zahrnuje čištění spíše chemikáliemi než vodou. Tradičně zahrnuje použití velkého množství rozpouštědla perchlorethylenu (PERC). Tato chemická látka je klasifikována jako „těkavá organická sloučenina“ nebo VOC a má se za to, že představuje zdravotní riziko pro lidi i zvířata, pokud se uvolní do vzduchu, vody nebo potravin. Lidé, kteří se krátce dostanou do kontaktu s PERC se vzduchem, mohou trpět závratí, točením hlavy nebo bolestmi hlavy, ale ti, kteří s chemikáliemi denně pracují, mají zvýšená zdravotní rizika, což může vést ke specifickým formám rakoviny. Průmysl chemického čištění reaguje na přísnější předpisy, které omezují používání PERC, nový vývoj vede k čistším a ekologičtějším metodám. To zahrnuje metody bez PERC (například použití tekutého čističe CO₂) a techniku „mokrého čištění“, která místo rozpouštědel používá vodu v kombinaci se speciální programovatelnou, pomalu rotující pračkou a sušičkou.

³⁶ GWILT, Alison. *Fashion Design for Living*. New York: Routledge, 2015. ISBN 978-0-415-7172-4.

Obrázek 2 Ručně pletený svetr z projektu Emmy Dulcie Rigby

Ručně pletený svetr z projektu Emmy Dulcie Rigby ‚Energy Water Fashion‘ byly ručně pletené ze 100% vlny Wensleydale a jako součást návrhu obsahují dostupné pokyny pro péči.

Skladování oděvů

Péče o oděv obsahuje také zvažování toho, jak bude uskladněno ve fázi pravidelného a občasného nošení. Ve všeobecných naučných knihách, v časopisech a na webových stránkách je k dispozici mnoho tipů a informací, stejně jako konkrétních rad o oblečení, které lze dohledat na webových stránkách mnoha módních firem. Avšak namísto očekávání, že spotřebitel bude pravidelně vyhledávat webové stránky nebo číst knihy, se designéři mohou snažit poskytnout spotřebitelům tipy o konkrétních ověřených metodách. Například uvedením podrobností o požadavcích potřebných k udržení oblečení v dobrém stavu, od prostorů, kde by mělo být oblečení uloženo, až po typy věšáků, které pomáhají uchovat tvar oděvu.³⁸

2.3 Opravy oděvů

V průběhu procesu návrhu mohou návrháři začlenit přístupy, které motivují nebo zlepšují postoje a praktiky spotřebitelů k opravám oděvů během nošení. Na začátku procesu navrhování může designér vypracovat určitý přístup k použití oděvu, nositel může být například zmocněn provést opravu osobně, případně být nasměrován ke specializované opravárenské službě. I když možnost zapojit se do opravy oblečení vždy existovala, můžeme díky využití inovativních designových přístupů být schopni změnit zavedené kulturní postoje k opravě a povzbudit spotřebitele, aby se znovu zapojili do opravných postupů. Ačkoli se to může zdát jako problém a myšlenka 21. století.

V historických sbírkách oděvů a kostýmů existuje mnoho ukázek inovativních přístupů k opravování. Kupříkladu když prozkoumáme dobové oděvy, je zjevné, že úpravy byly zpravidla realizovány jenom tehdy, když to bylo nezbytné; rozmanité spektrum oděvů však bylo od samého začátku zamýšleno tak, aby umožňovalo pozdější úpravy nebo opravy. Například rukávy nebo manžety oděvů byly navrženy jako odnímatelné části u některých typů šatů ze sedmnáctého století, takže tyto díly bylo možné jednodušeji vyprat, opravit nebo snadno vyměnit.³⁹ Dobové oděvy nám také prozrazují, že oprava oděvu byla brána jako nezbytnost, aby se zamaskovalo poškození, které vzniklo na oděvu během jeho nošení. Metody oprav se obvykle zaměřovaly na skrytí vzniklých vad, zvláště pokud byl oděv vnímán jako vzácný nebo cenný. Škála technik používaných v průběhu oprav byla různá

³⁸ GWILT, Alison. *Fashion Design for Living*. New York: Routledge, 2015. ISBN 978-0-415-7172-4.

³⁹ HART, Avril, Susan NORTH a Richard DAVIS. *Seventeenth and eighteenth-century fashion in detail*. London: V&A Publishing, 2009. ISBN 978-1-85177-567-5.

a záleželo na stanovisku nositele k dovednostem a materiálům i na společenských a kulturních zvyklostech té doby.⁴⁰ Z historie také víme, že před druhou světovou válkou se ve světě oděvy obvykle opravovaly, ať už doma, nebo skrze poskytovatele služeb. Oblečení bylo považováno za hodnotný předmět, a především z hospodárných důvodů bylo regulérně opravováno. Pracovní náklady na opravu byly v té době výhodnější ve srovnání s cenou nových materiálů a oblečení.⁴¹ Konfekční oděv zažil ve 2. polovině 20. století obrovský vzestup, móda začala být stále dostupnější a více vnímána jako spotřební zboží, což zapříčinilo degradaci tradiční kultury opravování oděvů. Oprava oblečení začala být vnímána jako časově náročná a ekonomicky nevýhodná ve srovnání s dostupností a cenou nového oděvu. Toto nové přesvědčení se stalo brzy společenským standardem ve vyspělých západních zemích a stále přetrvává z velké části, jelikož se společnost celkově již nezajímá o opravy oděvů jako o standardní záležitost (Fisher et al., 2008). „*Některé současné přístupy k módnímu návrhářství však začínají návrhářům poskytovat příležitost k oživení domácích opravárenských postupů a zároveň zkoumat nové modely obchodní praxe. Ale právě díky pochopení postojů a praktik nositelů k opravám oděvů získají návrháři vhled, jak ovlivnit změnu v používání.*“⁴² Mezioborový tým výzkumníků na Sheffield Hallam University provedl studii „*Make, Do and Mend*“, která pojednává o některých přístupech, jež mohou návrháři použít k podpoře oprav oděvů.

2.4 Make, Do and Mend / Kurzy šití

„*BUĎTE ŘEMESLNÍKEM – použijte řemeslo jako nástroj pro jemný protest.*“⁴³

V roce 2013 uskutečnil tým mezioborových výzkumníků na Sheffield Hallam University studii o opravách oděvů Make, Do and Mend. Záměrem studie bylo zjistit, co si lidé představují pod pojmem *opravy oděvů*, a objasnit metody na podporu a povzbuzení lidí k zapojení se do opravárenských postupů. Dále ve výzkumu hledali přístupy, které mohou obnovit komunitní opravy oděvů. Zkoumali také role online a offline aktivit, které usnadňují komunikaci a výměnu znalostí. Výzkumníky zajímaly tři hlavní výzkumné otázky, na které se zaměřil: 1.) jaký mají lidé názor na opravy oblečení a co o nich vědí; 2.) co lidé běžně dělají s poškozeným oděvem; 3.) jak povzbudit nositele, aby se zapojili do oprav, a pomoci

⁴⁰ GWILT, Alison. *Fashion Design for Living*. New York: Routledge, 2015. ISBN 978-0-415-7172-4.

⁴¹ GWILT, Alison a Timo RISSANÉ. *Shaping Sustainable Fashion: Changing the Way We Make and Use Clothes*. London: Routledge, 2011. ISBN 9781849712422.

⁴² GWILT, Alison. *Fashion Design for Living*. New York: Routledge, 2015. ISBN 978-0-415-7172-4.

⁴³ FASHION REVOLUTION. How to be a Fashion Revolutionary. In: *Issuu.com* [online]. 12. 12. 2018 [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: https://issuu.com/fashionrevolution/docs/website_htbaftr_booklet_bcxfr_print_

jim při tom. V úvodu výzkumu bylo nutné, aby porozuměli postoji nositelů k opravám oděvů a metod, které lidi v současné době uplatňují. Existuje jen málo studií porovnávajících postoje spotřebitelů se skutečnými schopnostmi nebo chováním. Aby bylo možné najít metody, které by chuť zapojit se podpořily, bylo třeba tyto dvě role najít a porovnat. Přestože cílem studie bylo zaměřit se na podporu oprav v domácím prostředí, jejich primárním záměrem bylo najít potenciál oprav ve sféře průmyslové perspektivy, zvláště při rozpoznání příležitostí pro designéry. Úkol pro účastníky obsahoval opravu díry v džínách nebo bavlněném tričku podle toho, co považovali za nositelný standard. Účastníci výzkumu měli k dispozici mnoho základního i speciálního šicího vybavení (jehly, nitě, látky, záplaty, ozdobné lemy), domácí potřeby, kancelářské potřeby a prostředky, jako jsou šicí stroj, počítač a knihy. Během workshopů jsme vedli rozhovory s opraváři, přičemž oni museli zachytit jejich myšlenky, rozhodnutí (a nerozhodnutí), dilemata a zkoušky pomocí úkolu s vizuální dokumentací.

Přestože jejich záměrem bylo sledovat přístup a schopnosti opravářů (kreativní a technické), chtěli také porozumět relevanci a významu nástrojů a zdrojů použitých k dokončení úkolu. Jaký dopad měla například kreativita nebo dovednost na konečný výsledek? Jak se účastníci na úkol cítili? V průběhu úkolu bylo jasné, že je třeba zvážit vzhled opraveného oděvu, což vedlo k takovým myšlenkám, jako například, jak měříme dobré opravářské schopnosti a podle čích měřítek. Jak studie postupovala, bylo jasné, že se jedná o významný bod zájmu, což bylo také prokázáno ve cvičení sebezapisování do workshopu (na základě sebehodnocení úrovně dovedností).⁴⁴

V historii oblékání a kostýmů bylo nošení opraveného oděvu typicky znakem potíže, zvláště když byla oprava viditelná. Tato představa nadále ovlivňuje soudobé uvažování o opravách, a je to tedy výzva, kterou musíme překonat, pokud chceme opravit opotřebený oblečení společensky přijatelnějším způsobem. Povzbuzení lidí k tomu, aby nosili oděvy, které mají být opraveny, zejména pokud by mělo jít o opravu viditelnou, je pro mnoho lidí nepřijatelné. Na workshopech je dále zajímavé, zda dobrovolník-opravář spíše zakryje poškození v oděvu, nebo umožní, aby zůstalo viditelné jako ukázka individuality. Zlepšili by opraváři a obohatili skvrny, díry a trhliny pomocí dekorativních technik, nebo by se rozhodli pro neviditelnou opravnou metodu? Jejich postřehy v praktických workshopech vypadaly velmi dobře a lišily se od údajů shromážděných v jejich průzkumu, který se uskutečnil před workshopem. Z respondentů jejich průzkumu téměř 82 procent preferovalo neviditelné opravy oděvů.

⁴⁴ GWILT, Alison. *Fashion Design for Living*. New York: Routledge, 2015. ISBN 978-0-415-7172-4.

Nicméně zatímco dobrovolní opraváři tento bod verbálně zopakovali na workshopech, jejich vlastní praktická aplikace většinou používala viditelné techniky opravy. Ačkoli někteří účastníci-opraváři navrhovali skryt poškození za látkovou záplatu, samotná nášivka byla jasně viditelná, téměř dekorativní. Při další analýze by se zdálo, že tyto rozpory mohou být částečně způsobeny nedostatkem (nebo vnímaným nedostatkem) dovedností, což bylo v našem průzkumu a rozhovorech označeno za hlavní překážku zapojení se do opravárenských prací. Navzdory všeobecnému nadšení pro opravy poškozených oděvů existuje zavedený systém kulturní víry, který podporuje potřebu neviditelnosti v opravě oděvů, která obvykle vyžaduje vysokou úroveň technické dovednosti. Ačkoli technické dovednosti potřebné pro neviditelnou opravu mohou být považovány za překážku zapojení do opravárenských postupů pro většinu lidí, příležitost pro kreativní přístupy nabízené viditelnou opravou by mohly nositelům pomoci se s opravou spojit. I když je problém nedostatku dovedností důležitý, znepokojivé jsou vnímané potíže nebo stigma spojené s nošením „viditelně“ opraveného oblečení. Když zkoumali mechanismy potřebné k podpoře lidí při opravách oděvů, z jejich dat zjistili, že nositelé považují kombinaci online a offline zdrojů za cennou. Například navzdory dostupnosti specifických zdrojů (jako jsou texty, workshopy, krátké kurzy nebo formální online skupiny) bude mnoho nositelů zpočátku hledat radu u člena rodiny nebo na internetu. Dobrovolní opraváři zároveň zdůraznili přínosy pro osobní pohodu při účasti na workshopu. Navzdory žádnému praktickému vedení nebo podpoře ze strany výzkumných pracovníků se opraváři domnívali, že dílna byla příjemná a poskytla čas a přístup ke zdrojům k provádění oprav, což jim dalo pocit osobního úspěchu. Tento bod byl v příkrém rozporu s vnímáním osamělých domácích oprav; údaje z průzkumu odhalily, že oprava oděvů doma byla někdy považována za časově náročnou práci. V průběhu pilotní studie začali také identifikovat problémy a bariéry, které ovlivňují vztah nositele k opravě oděvů, a zároveň začali identifikovat některé mechanismy, jež mohou poskytnout podporu. Studie také odhalila potíže při získávání údajů reprezentujících širší škálu lidí. Přestože se online průzkumu zúčastnilo 200 respondentů, počet dotazovaných mladších 25 let nebo zastupujících mužskou populaci byl menší, než se očekávalo. Zjistili jsme však, že počet mužů a mladších respondentů dramaticky vzrostl, když provedli rozhovory a průzkumy na menších veřejných prezentacích výsledků z výzkumu. Je zřejmé, že dostat se ven a mezi komunitu je rozhodující pro zachycení rozsáhlého a přesného obrazu postojů a praktik.⁴⁵

⁴⁵ GWILT, Alison. *Fashion Design for Living*. New York: Routledge, 2015. ISBN 978-0-415-7172-4.

Obrázek 3 Oděv z poloviny 17. století s odnímatelnými částmi, © Victoria and Albert Museum, Londýn

2.5 Upcylace versus recyklace

Upcylace je metoda transformace starých, nepoužívaných materiálů určených k likvidaci do nových produktů, které tím získají novou, vyšší hodnotu, než zastávaly původně, v porovnání s recyklací, kde se materiály přetvářejí na nový materiál. Předměty většinou recyklací degradují na nižší stupeň využití. Recyklované materiály mohou mít horší kvalitu než nové materiály, což může vést k nižší kvalitě konečného produktu. Recyklace může být finančně náročná, zejména pokud je potřeba zpracovat složité nebo smíšené materiály. I když recyklace snižuje emise skleníkových plynů, samotný proces recyklace vyžaduje energii a může být zdrojem emisí CO₂.

Recyklací se většinou vytvoří buď výplně, nebo třeba podlahové krytiny a podobně. Jejich účel se tak omezí jen na jedinou konečnou variantu jejich existence.⁴⁶ Avšak při upcylaci se původní materiál vylepšuje, nebo se díky přetvoření zcela změní jeho původní funkce,

⁴⁶ BROWN, Sass. *Refashioned: Cutting- Edge Clothing From Upcycled Materials*. London: Laurence King, 2013. ISBN 9781780673011.

a jeho možnosti využití jsou tak téměř neomezené. Upcyklace bývá často kreativní proces, který umožňuje vytváření originálních a unikátních produktů. Tím se také zmírňují negativní důsledky na životní prostředí, které by vznikaly při výrobě nových textilií, materiálů a produktů.⁴⁷

2.6 Příklady značek angažujících k udržitelnosti ze zahraničí

Nudie Jeans

Joakim Levin je generálním ředitelem a spoluzakladatelem švédské společnosti Nudie Jeans, která prodává ve městech po celém světě. Značka využívá různé přístupy ke snížení environmentálních a sociálních dopadů svých produktů. Společnost provádí širokou škálu iniciativ, které vzdělávají a podporují spotřebitele, od zprůhlednění výrobních procesů produktu až po poskytování poradenství a služeb, které pomáhají spotřebitelům prodloužit životnost jejich Nudie Jeans. Spotřebitelé si mohou vzít své čerstvě vyprané džíny k bezplatné opravě v opravně Nudie Jeans nebo partnerské opravně. Mobilní opravárenská stanice navíc navštěvuje prodejce na různých místech a poskytuje bezplatné opravy na místě. Kromě džínové kolekce vyrobené výhradně ze 100% organické bavlny mají na webových stránkách transparentní výrobu a zavedli ambiciózní program oprav a opětovného použití. Roztrhaný pár Nudie Jeans lze vždy zdarma opravit v jedné z jejich opraven Nudie Jeans a zdarma je k dispozici opravná sada, kterou si nositelé mohou objednat online. Pokud zákazník již své džíny nepoužívá, má možnost je vyměnit – obdrží 20% slevu na nový pár. Staré jsou poté opraveny a prodávány jako použité ve všech jejich opravnách a online. Aby se kruh úplně spojil, džíny, které nelze opravit, se používají k výrobě nových produktů, záplatování materiálu při opravách nebo jsou recyklovány do nových džínových materiálů.⁴⁸

⁴⁷ Upcyklace je často kreativní proces, který umožňuje vytváření originálních a unikátních produktů.

⁴⁸ NUDIE JEANS. Philosophy. *Nudiejeans.com* [online]. © 2022 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: <https://www.nudiejeans.com/this-is-nudie-jeans/about/>

Patagonia

Patagonia je firma v kalifornském městě Ventura v USA, která vyrábí outdoorové vybavení a oděvy. Byla založena v roce 1973 Yvon Chouinard. Filozofie značky tvoří tyto atributy: vytvářet produkty té nejlepší kvality, nevytvářet zbytečné škody a skrze podnikání sloužit jako zdroj inspirace k tvorbě a nabízení nových možností v nynější ekologické krizi. Za posledních 40 let se Patagonii příznivě dařilo konat nevídané a odvážné kroky. Povedlo se jim přejít u svých bavlněných oděvů na 100% organickou bavlnu, vytvořili recyklované a recyklovatelné spodní prádlo a fleecové oděvy a výrobky, zprovoznili interaktivní webové stránky – Footprint Chronicles –, na kterých lze zjistit vše o jejich produktech, hlavně o sociálních a ekologických dopadech, jaké jejich výrobky mají. Dalším jejich skvělým programem je Common Threads Initiative. Uvádí zcela inovativní metodu vztahu mezi výrobcem a zákazníkem, která má přispět ke snížení spotřeby a pomoci plně využít životnost veškerých produktů Patagonie a recyklovat, upcyklovat a opravovat, případně jiným způsobem využít výrobky, které již více neplní svoji primární funkci.⁴⁹ Patagonia dokonce vytvořila i svoji vlastní autorskou kolekci věnovanou zero waste módě. Jejich kolekce s názvem ReCrafted je ušita z tisícovek kusů použitého oblečení vyvezeného ze skládky, roztríděných a znovu navržených jejich týmem a nakonec dekonstruovaných a ušitých v Los Angeles.⁵⁰

Karin Vlug

Módní designérka Karin Vlug si klade za cíl inovovat proces výroby oděvů a umožnit oděvy na míru všem. Jejím cílem je zpřístupnit každému možnost vytvořit si nový šatník bez šití a s minimální spotřebou materiálu a dopravy. Její kolekce se skládají ze standardních a snadno vyrobitelných vzorových dílů s rovnými úhly. Tím, že je spojuje různými způsoby, její návrhy vytvářejí, že každý dostane správné oblečení se správnou velikostí.

Karin Vlug společně s Lisy Konno vytvořila kolekci COLLECT, ve které inovativně přistupují k šatníku. Společně vytvořily nikdy nekončící šatník, který je variabilní a pro spotřebitele snadno upravitelný. Kabát si můžete upravit změnou límce, rukávu, spodku nebo přidat další kapsu pomocí velmi jednoduchého systému DIY. Pokud dojde k poškození jedné části oděvu, je velmi snadné tuto konkrétní část vyměnit a nevyhodit celý oděv. Šatní

⁴⁹ CHOUINARD, Yvon a Vincent STANLEY. *Zodpovědná firma: jak podnikat, tak, aby to bylo prospěšné nejen vlastníkům, ale i ostatním lidem a planetě*. Praha: PeopleComm, 2014. ISBN 978-80-87917-12-1.

⁵⁰ KING, Sarah. Zero Waste Clothing Brands For A Sustainable Closet. In: *Sustainably-chic.com* [online]. 7. 5. 2022 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: <https://www.sustainably-chic.com/blog/zero-waste-clothing-brands>

skříň, která obsahuje pouze několik kusů, poskytuje nekonečné množství stylů a možností, jak si ji upravit podle svých osobních preferencí.⁵¹

Junky Styling

Junky Styling založily v roce 1997 Annika Sanders a Kerry Seager, dvě ženy s vášní pro látky a s citem pro stylový design, ve Velké Británii. Dekonstruují a upcyklují stávající vyřazené oblečení na nové oděvy. Zákazníci si mohou do takzvané šatní ordinace donést své vlastní oblečení k oživení. Značka Junky Styling zároveň inspiruje nejen zákazníky, ale zároveň všechny textilní fanatiky, kteří se zajímají o ekologická a recyklační témata, jak rekonstruovat stylové, individuální oblečení z věcí, které již nenosí, jak recyklovat své vlastní kvalitní oděvy z druhé ruky, dekonstruovat, ustříhnout, našít a zcela proměnit na nový produkt, který popírá dřívější identitu oděvu. Svě zákazníky podporují, aby se na své vyřazené oblečení podívali novými očima a vynalézavým duchem⁵²

FABSCRAP

Jedná se o neziskovou organizaci se sídlem v New Yorku. Je uzpůsobena tak, aby vyhovovala potřebám komerční recyklace textilu v New Yorku. Materiály, které by byly tradičně spáleny, nebo putovaly na skládku, jsou nyní řádně recyklovány a zpřístupněny pro opětovné použití. Mnohem větší zbytky jsou dány k dispozici návrhářům, studentům módy, umělcům a řemeslníkům, zatímco menší zbytky se rozdrtí a použijí k vycpávání matrací nebo na izolaci. Některé větší kusy a šrotové balíčky menších kusů, uspořádané podle barev, se prodávají prostřednictvím internetového obchodu.

Nadace na svých webových stránkách uvádí že, více než polovina látek, které FABSCRAP obdrží prostřednictvím své služby recyklace textilu, je zcela znovu použitelná. Ať už se jedná o lemování, kůži, příze, kusy odpadu nebo metráž. Navrhování s čistě přírodními vlákny je jedním ze způsobů, jak být šetrný k životnímu prostředí, není to ale jediná cesta. Například kreativní přepracování zbytků syntetické látky, která již existuje, namísto objednání zbrusu nové látky se 100% přírodním obsahem, tak ve skutečnosti lépe chrání omezené zdroje naší planety.⁵³

⁵¹ FROON, Bass a Karin VLUG. Seamlessly shaping textiles. Unseam: Seamlessly shaping textiles [online]. Dánsko: Copyright UNSEAM – 2021, 2021 [cit. 2022-11-15]. Dostupné z: <https://www.unseam.nl>

⁵² GWILT, Alison. *A practical guide to sustainable fashion*. 2nd ed. [online]. London: Bloomsbury Publishing, 2020 [cit. 2023-03-12]. DOI: 10.5040/9781350067059. Dostupné z: <https://doi.org/10.5040/9781350067059>

⁵³ FABSCRAP [online]. FAB_SCRAP, © 2023 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: <https://fabscrap.org/>

Bethany Williams

Udržitelná módní návrhářka se sídlem v Londýně, která se ve své práci zavázala zkoumat sociální a environmentální změny, pracuje s marginalizovanými fragmenty společnosti, aby přinesla pozitivní změny a sociální podnikání. Například spolupracovala s potravinovou bankou Vauxhall a gigantem supermarketů, prozkoumávala tak řešení problému skrytého hladu ve Spojeném království ve své kolekci Breadline, dále pak Bethany Williams zaměřila svoji pozornost na rehabilitaci žen pro jaro/léto 2018. V kolekci Women for Change úzce spolupracovala s vězeňkyněmi a programem San Patrignano pro závislost na drogách a alkoholu, poskytovala dovednosti a smysluplné zaměstnání sloužícím a nedávno propuštěným ženám, aby je pomohla znovu začlenit do společnosti. Vytvořily tak spolu ručně tkané textilie z recyklovaných obalových materiálů nalezených v dílně. Kolekce se pak dále rozvíjí a pokračuje promluvou ke genderu, když si muž koupí kousek z této kolekce, část výtěžku půjde na podporu některých nejzranitelnějších žen společnosti. Veškeré použité materiály jsou vytvořeny 100% organickou nebo recyklovanou formou, dokonce až po knoflíky, které jsou ručně vyráběny v Lake Districtu Jean Wildish, která pěstuje vlastní stromy na výrobu dřevěných knoflíků ve Velké Británii a Itálii. Bethany Williams se daří ukázat, jaká by móda jednou mohla být.

Patagonia Worn Wear

Patagonia Worn Wear je unikátní online platforma, na které si lze zakoupit zrecyklované produkty firmy. Kromě toho platforma umožňuje zákazníkům posílat zpět své vlastní značkové vybavení a na oplátku získat kredit z obchodu na nové oblečení Patagonia. Každý recyklovaný kousek oděvu samozřejmě zabraňuje tomu, aby putoval jako odpad na skládky. Jako jeden z předních udržitelných maloobchodníků se Patagonia snaží vyrábět oblečení tak, aby co nejdéle vydrželo, a zároveň neustále hledá nové možnosti, jak prodloužit životnost svých produktů.⁵⁴

Worlds End Collection

430 Kings Road, založená v roce 1971, je místem, kde Vivienne a Malcolm McLarenovi poprvé předvedli své nápady a návrhy. Pomocí módy jako platformy k politickým

⁵⁴ CHOUINARD, Yvon a Vincent STANLEY. *Zodpovědná firma: jak podnikat, tak, aby to bylo prospěšné nejen vlastníkům, ale i ostatním lidem a planetě*. Praha: PeopleComm, 2014. ISBN 978-80-87917-12-1.

prohlášením a konstruování oděvů pomocí nekonvenčních technik byla dvojice v popředí londýnské kultury mládeže a skvěle vytvořila šablonu pro punkový styl. Jejich obchod byl pravidelně přejmenováván a znovu vyzdoben, aby odrážel návrhy prodávané uvnitř, a v roce 1980 skončil jako Worlds End, aby předvedl kolekci „Pirate“, název, který si drží dodnes.

Dnes je Worlds End Collection řadou ikonických unisex kousků Vivienne Westwood (včetně Bondage Trousers, kiltů a triček se slogany), které jsou vyrobeny ze zbytků výrobních látek z předchozích sezon. Vyrábí se s ohledem na odpad, kusy jsou vyráběny v omezených sériích, s množstvím založeným na množství zbývajících látek, které jsou k dispozici

(<https://www.viviennewestwood.com/en/sustainability/craft-heritage/worlds-end/>).

2.7 Příklady značek edukujících nositele ze zahraničí

Fashion Revolution

Fashion Revolution založili Carry Somers a Orsola de Castro v návaznosti na katastrofu Rana Plaza v Bangladéši v roce 2013. Den katastrofy byl poté nazván Fashion Revolution Day. Jedná se o neziskový globální koncept zastoupený nadací The Fashion Revolution Foundation a Fashion Revolution CIC s týmy ve více než 100 zemích po celém světě, včetně České republiky. Hnutí pořádá kampaně například za reformu módního průmyslu se zaměřením na potřebu větší transparentnosti v dodavatelském řetězci módy nebo Who Made My Clothes? Ta se stala celosvětovým trendem číslo 1 na Twitteru. Vyrostli v největší světové hnutí módního aktivismu, které mobilizuje nositele, značky a tvůrce, politiky prostřednictvím výzkumu, vzdělávání a advokacie. Fashion Revolution je globální hnutí lidí, díky kterým může módní průmysl fungovat etičtěji. Jejich hlavní výzvou je také kulturní změna, svým hnutím chtějí zvýšit povědomí veřejnosti a vzdělávat nositele o systémových výzvách, jimž čelí globální módní průmysl, snaží se vybudovat různorodé hnutí, mobilizovat komunitu, a spojit tak lidi po celém světě, aby podnikli kolektivní akce. Chtějí pomoci lidem porozumět dopadům jejich oblečení a tomu, jak mohou ovlivnit globální módní průmysl. Nabádají ke spolupráci s dalšími umělci a aktivisty, a tím k přeformulování silných příběhů zasazených do kultury módy. Také hledají cesty, jak inspirovat nositele, aby spotřebovávali méně, vážili si kvality a lépe se starali o své oblečení.⁵⁵

⁵⁵ FASHION REVOLUTION. Czech Republic. *Fashionrevolution.org* [online]. © 2023 [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <https://www.fashionrevolution.org/europe/czech-republic/>

Fashion People

„*Fashion People* je otevřený a inkluzivní model ‚módního domu‘ řízený návrhářkou, lektorkou RMIT a výzkumníci Dr. Ricardou Bigolinovou a umělkyní a kandidátkou na doktorát Adele Varcoe v rámci probíhajícího výzkumného projektu. Pomocí souvisejících formátů a jazyků módního návrhářství *Fashion People* zkoumá způsob, jakým by spekulativní a nápadité módní produkty mohly povzbudit participaci a sociální angažovanost. Části těla, které nejsou běžně ‚módní‘, nebo místa pro oděvy a doplňky jsou vybrány jako sugestivní a evokující módní prohlášení.“⁵⁶ S pomocí sérií uměleckých intervencí a akcí prozkoumávají *Fashion People* příběhy z módní praxe jako módní dům nebo značka. Například se zabývají zažitou představou o osamělém designérovi, která do dnešních dnů přetrvává, představa o designérovi, který sám vybudoval značku od základů, a že se osobně podílí na veškerých kreacích nesoucích jméno značky, od výstavních oděvů až po sluneční brýle a parfémy. *Fashion People* nápaditou metodou probádávají tento mýtus, čímž se jim daří odkrýt principy módní praxe a odkrýt její realitu, která je naprosto odlišná od všeobecné ideje. Dalším příkladem, jak funguje módní dům *Fashion People*, je jejich první přehlídka, jež byla celá o obočí. Pořádala se na London Fashion Colloquia v září 2011, přičemž si klada za cíl zkombinovat role spojené se členy módního odvětví, přinést módu lidem a vyzývat je ke spolupráci ve všech částech procesu.⁵⁷

⁵⁶ GWILT, Alison. *Fashion Design for Living*. New York: Routledge, 2015. ISBN 978-0-415-7172-4.

⁵⁷ Tamtéž.

Vivienne Westwood

„*BUY LESS, CHOOSE WELL, MAKE IT LAST.*“⁵⁸

Vivienne Westwood patří k posledním nezávislým světovým módním značkám na světě. Své kolekce, kolaborace a přehlídky využívá jako platformu pro zviditelnění, povědomí a kampani za lepší svět. Využívá tak svůj hlas k boji proti změně klimatu, a sociálně tak angažuje nositele. „*Víme, že mezi naším aktivismem a průmyslem, jehož jsme součástí, je rozpor. Móda vytváří produkty, které jsou až příliš často na jedno použití a které – svou tvorbou, distribucí a případnou likvidací – mohou mít neúměrně negativní dopad na naši planetu, její divokou přírodu a lidi.*“⁵⁹ Za posledních 20 let byla Vivienne velkou podporou pro stovky nevládních organizací, lokálních charitativních organizací a konceptů, včetně Amnesty International, War Child a Liberty. Vytvořila také své vlastní kampaňové hnutí Climate Revolution a zahájila kampaň za zastavení vrtů a průmyslového rybolovu na Antarktidě. Značka dlouhodobě spolupracuje s mnoha malými, vysoce kvalifikovanými nezávislými podniky. Snaží se tak opět prosadit a podpořit zachování tradiční britské textilie, krejčovské tradice a dovedností Savile Row,

2.8 Příklady značek angažujících k udržitelnosti z České republiky

Nilmore

Značka Nilmore vstoupila na trh se svojí autorskou kolekcí oblečení skrze úspěšnou kampaň na crowdfundingové platformě Donio a poptávky z marketingového B2B sekce na sebe nenechaly dlouho čekat. Nilmore je první česká značka, která se vydala ve své tvorbě cestou cirkularity. Věří, že cirkularita je jediná metoda, jak vytvářet skutečně udržitelné oděvy. Cirkulární móda funguje tak, že oblečení, které nosíme, můžeme po libovolné době vrátit zpět do módního oběhu. Firma Nilmore svým zákazníkům nabízí možnost poslat firmě její oblečení zpět, poté co už jej zákazník nechce dále nosit nebo je už obnošené, zničené a podobně. Lze ho vrátit k recyklaci na jednom z Nilmore® Circular Pointů (sběrná místa po celé ČR a Slovensku), zdarma prostřednictvím Zásilkovny nebo v jejich showroomu, za vrácený oděv pak značka nabízí různé odměny svým zákazníkům. Značka ho zrecykluje do stejně kvalitního materiálu. Může tak činit opakovaně do nekonečna. Díky tomu tak šetří surovinové zdroje a naprosto redukuje textilní odpad, což jsou dvě fáze životní etapy oděvů,

⁵⁸ VIVIENNE WESTWOOD. Sustainability. *Viviennewestwood.com* [online]. © 2023 [cit. 2023-01-05]. Dostupné z: <https://www.viviennewestwood.com/en/sustainability/>

⁵⁹ Tamtéž.

kteří nejvíce vytěžují naši planetu. Daří se jim tak tvořit oděvní koncept s minimálními ekologickými dopady skrze obvykle dostupné suroviny. Dále se firmě Nilmore podařilo získat již druhou investici ve výši 13 milionů korun, což je momentálně největší investice v oblasti seed investic v oboru oděvního průmyslu, kterým se firma věnuje. Tento komplexní systém je velkým úspěchem tříletého výzkumu a vývoje ve spolupráci s vysokými školami a průmyslovými firmami. „Při vstupu na trh jsme představili materiál s vůbec nejnižšími environmentálními dopady na bázi kukuřičného škrobu s obchodním názvem NILPLA®. Ten jsme v letošním roce doplnili o materiály z cirkulární bavlny, z polyesterového odpadu nebo z oceánského odpadu.“ Zmíněné materiály jsou díky know-how firmy napojeny na recyklační technologie, které aktuálně dokážou zpracovat 86 procent odpadu. Nilmore však cílí na úplnou redukci. Spotřeba vody je díky technologii o 98 procent nižší, u emisí se pak jedná o 86 procent.⁶⁰ Značka Nilmore chce do budoucna také posílit obchodní aktivity, které by směřovaly do spuštění vlastní výroby pletení a šití. „Vlastní lokální výroba je důležitá pro kvalitní službu zákazníkům, a především zvyšuje udržitelnost samotného výrobku.“⁶¹ Lokální výroba by i nabídla prostor k pletení a šití i dalším výrobcům společně s know-how v cirkulárním designu. Již momentálně značka pro zájemce o cirkulární textil z řad firem zajišťuje vlastní kolekce nebo firemní oblečení pod hlavičkou NIL Textile.

Textile Mountain

Návrhářka Lenka Vacková se rozhodla rozjet koncept s názvem Textile Mountain (v překladu Hora hadrů), který bude odebírat zbytkový textil od designérů a továren, takzvaný deadstock neboli mrtvý inventář, jedná se o odpad z průmyslové výroby. Lenka Vacková je přesvědčena, že přebytečný textil by se dal lépe zhodnotit a využít i jinak než jen rozemletím nebo spálením jako odpad. Například když se řekne odstřížek, každého napadne něco jiného. V případě továren představuje takový odstřížek třeba kus nájezdové role, která má klidně ještě deset metrů. Pro průmysl a konfekci takový kousek nemá už přílišný význam. Ale pro někoho, kdo si šije doma jedny kalhoty, halenku nebo povlaky na polštář, je toho víc než dost. Její projekt Textile Mountain navazuje na zkušenosti získané v návrhářských ateliérech, textilkách i v továrně na recyklaci textilu. Jedná se tak o úplně první obchod zde v ČR, který nabízí pouze přebytečnou textilní metráž a galanterii. V Textile Mountain lze nalézt luxusní materiály prvotřídní kvality, autorské designové

⁶⁰ FORBES ČESKO. První značka cirkulárního oblečení na světě. Startup Nilmore získal nejvyšší investici ve své kategorii. *Forbes.cz* [online]. 4. 10. 2022 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: <https://forbes.cz/prvni-znacka-cirkularniho-obleceni-na-svete-startup-nilmore-ziskal-nejvyssi-investici-ve-sve-kategorii/>

⁶¹ Tamtéž.

kousky od návrhářů, ale také je možné najít i retro nebo vintage látky. Nabízejí role velkých návinů i menší kousky pro drobnější využití.⁶² Obdobné podniky už fungují i v zahraničí. „Není to můj vynález, ale spíš logické vyústění mých aktivit. Při rešerších jsem narazila třeba na newyorský projekt *Fab Scrap*, který se zaměřuje na textilní odpad od designérů, funguje ale jen jako online platforma s různými pop-upy,“⁶³

NeverEnough

NeverEnough je streetwearová značka z pražských Vinohrad a Žižkova. NeverEnough funguje jako perfektní platforma pro šíření osobních poselství, hodnot a pocitů. Snaží se tak zviditelňovat lidskoprávní a environmentální témata a budovat zdravou občanskou společnost. Kolem značky NeverEnough funguje otevřená komunita tolerantních a aktivních nositelů se zájmem o svět. Vytvářejí tak kulturní prostor, ve kterém se zákazníci potkávají a komunikují. Značka podporuje iniciativy, které svojí činností mají velký smysl, jako třeba první odborný podcast o dezinformacích Kanárci v síti či lidskoprávní projekt Ciocia Czesia, tento projekt podporuje polské ženy, které jsou v pasti bigotní potratové politiky.

Jejich sortiment tvoří především jednoduchá trika z kvalitního materiálu z organické bavlny či recyklátu. Trička jsou doplněna různými tisky vyjadřujícími nějakou sociálně angažovanou zprávu. Do budoucna chce značka spolupracovat také s firmou Nil Textile.⁶⁴

2.9 Secondhandové značky v ČR

Nadace Veronica: Upcycling challenge

Nadace Veronica je soběstačná ekologická nadace působící v Jihomoravském kraji od roku 1992. Její tři charitativní obchody propagují opětovné využití a získávají finanční prostředky na místní ekologické projekty (30 000 eur ročně) Všechny předměty jsou darovány a následně prodávány. Od poloviny roku 2017 Nadace Veronica uspořádala pět upcycling módních přehlídek za účasti 12 módních návrhářů a 40 studentů módního návrhářství, v jejichž rámci se znovu využilo textilního odpadu z vlastních charitativních obchodů. Celkem bylo vytvořeno a vydraženo více než 100 upcyklovaných návrhů na podporu místních ekologických projektů.

⁶² *Textile Mountain* [online]. Textile Mountain, © 2021 [cit. 2022-12-30]. Dostupné z: <https://www.textilemountain.cz/>

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ *Never Enough* [online]. Never Enough, © 2023 [cit. 2023-04-28]. Dostupné z: <https://www.neverenough.shop/>

Brněnská Nadace Veronica se také prostřednictvím edukační formy nejrůznějších workshopů a intervencí zaměřených na zero waste, navrácení poškozených oděvů do životního oběhu i zapojení folkloru do běžného života tak snaží poskytnout lidem jednoduchý návod, jak žít udržitelnějším způsobem.⁶⁵

2.10 Příklady značek edukujících nositele v ČR

RECYFEST

RECYFEST je jednodenní festival zejména mladých lidí, kteří se svou činností snaží o změnu současného trendu hyperprodukce ve společnosti. Festival nabízí zejména mladé iniciativy, které se zabývají slow fashion, zero waste, recyklací a upcyklací. Program festivalu zahrnuje různé přednášky, workshopy, prodejní stánky a módní přehlídky zaměřené na uvádění věcí znovu do oběhu.⁶⁶

SLOU DAYS

Koncept Slou založila Kamila Boudová, která se dlouhodobě věnuje tématu udržitelnosti v módě. Event Slou Days, který propojuje podnikatele a spotřebitele se zájmem o odpovědné podnikání a udržitelný životní styl, organizuje od roku 2015 dvakrát ročně. Kamila Boudová chce prostřednictvím Slou Days představit spotřebitelům příběhy českých značek, co všechno musí značky v posledních letech překonávat a co se skrývá za cenou jednotlivých kousků oděvů. Celá událost se nese v atmosféře slow-living, tedy pomalého životního stylu. Na akci vystupují také osobnosti z řad odborné veřejnosti, které přibližují témata jako digitální detox, cirkulární ekonomika nebo třeba zelené investování. Návštěvníci se mohou zapojit také do workshopů, na kterých se naučí například, jak si vyrobit svíčku, nebo tu lze objevit novou, udržitelnější techniku balení dárků a mnohé další. Součástí Slou Days je také soutěž S Brand, sloužící ke zviditelnění, a pomáhá začínajícím designérům respektujícím principy udržitelnosti v materiálech i výrobě. Vítěze určí odborná komise a tři značky, které se dostanou do finále, budou mít příležitost svůj koncept prezentovat živě přímo v Pražské tržnici. V roce 2021 vyhrála první značka cirkulární módy na světě Nilmore, kterou jsem již zmiňovala.⁶⁷

⁶⁵ Nadace Veronica [online]. Nadace Veronica, © 2023 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <http://nadace.veronica.cz/>

⁶⁶ TRADE CENTRE PRAHA. Recy fest. *Prazskenaaplavky.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-12-18]. Dostupné z: <https://prazskenaaplavky.cz/udalosti/recyfest-2098>

⁶⁷ BARTOŠKOVÁ, Tereza. Slou Days – zažijte udržitelnost. In: *Eticky.cz* [online]. 10. 11. 2022 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://www.eticky.cz/slou-days-zazijte-udrzitelnost/>

Projekt Sapience

Značka Sapience designérky Barbory Procházkové rozvíjí fenomén domácího šití. Vytváří nadčasové střihy a svými workshopy zvyšuje povědomí o alternativních řešeních, jak obohatit naše šatníky. „*To, že designérem není každý, má taky něco do sebe. V mém projektu není autorství důležité: podstatné je, aby měl člověk ze sebe a svých činů radost a oděv nosil,*“⁶⁸ objasňuje Barbora Procházková, která se začala zabývat tímto tématem před dvěma roky v rámci své diplomové práce na pražské UMPRUM. Generace Z je tomuto obohacení vlastního šatníku velmi nakloněna. Spojuje je úzkost z nadbytku a nadprodukce dnešní doby a touží vložit do produktu vlastní čas i tvůrčí ambice.⁶⁹

⁶⁸ ČÁPOVÁ, Barbora. Temata-a-rubriky. In: *Czechdesing.cz* [online]. 2. 12. 2020 [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/modni-navrharka-neprodava-obleceni-ale-vlastni-strihy-ocenovany-projekt-sapience-nabada-k-domacimu-siti-a-odpovednosti>

⁶⁹ Tamtéž.

3 SESTRY

Minimalistická móda sester Evy a Hany Prokopových hraje něžnou hru se siluetou a rozvíjí dialog, v němž hlavní roli hraje eticky čistý oděv. Přímočará a jednoduchá estetika oděvů SESTER jde ruku v ruce s upřímným vztahem k přírodě, upcyclingu a slow fashion. Značka SESTRY se také zaměřuje na edukaci svého zákazníka ve formě kurzů šití SEW&WINE, obohacuje tak tento DIY koníček o kultivovanější rozměr. Rozvíjí tak nový model designérské praxe zahrnující zapojení nositele do procesu výroby, edukace podporující angažovanost zákazníka, servisní přístupy, které by mohly zahrnovat opravy, předělávání nebo revýrobu činností, které existují vedle nebo místo tradičních výrobních a distribučních paradigmat. Značka také aktivně spolupracuje s neziskovými organizacemi, například s organizací FASHION REVOLUTION.⁷⁰

3.1 Filozofie značky

Mezi základní hodnoty značky patří etický přístup k oděvu a nositeli, nulový výrobní odpad a společensky odpovědný přístup. Ekologie si právem nalézá své místo v našem každodenním životě i šatníku.⁷¹

3.2 Edukační kurz Sew&Wine

Sew&Wine je vstupní branou do objevování světa módy a jejího vlivu na nás. Jedná se o šestidílný praktický program po 2,5 hodiny, během kterého se kurzisté vzdělávají v oblasti praktické domácí výroby oděvu i teoretické oblasti. Kurzy jsou dále rozděleny také podle náročnosti na Basic 1. pro úplné začátečníky, Basic 2. pro pokročilejší a Nadčasovky X Upcyklace spadá do speciálního programu, který je zaměřen na edukaci o udržitelných přístupech k oděvu či na praktické a designérské vedení nositele za účelem vlastnoručně ušitého nadčasového kousku oděvu náročnějšího typu, jako jsou saka, kabáty a podobně. Název Sew&Wine evokuje uvolněnou a přátelskou atmosféru, která je pro designérky Evu a Hanu Prokopovy typická. Vytváří tak bezpečné prostředí pro kurzisty, kterým tento přístup napomáhá si lépe osvojit šicí dovednosti a probudit v nich bytostný zájem o komplikovaný svět módy. Kurzy také skvěle podporují vytváření vztahu mezi zákazníkem a značkou.⁷²

⁷⁰ *Sestry.store* [online]. Brno: Eva a Hana Prokopovy, © 2021 [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://www.sestry.store>

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Tamtéž.

3.3 SESTRY A FASHION REVOLUTION

Značka SESTRY aktivně také spolupracuje s neziskovou organizací FASHION REVOLUTION. Jedná se o sociálně angažovanou neziskovou organizaci, která pomáhá nositelům rozpoznat, že mají moc udělat něco pro pozitivní změnu. Oslavuje módu jako pozitivní vliv a zároveň zkoumá průmyslové praktiky i zvyšuje povědomí o nejpalcivějších problémech módního průmyslu. Jejich cílem je ukázat, že změna je možná, a povzbudit ty, kteří jsou na cestě k vytvoření etičtější, udržitelnější a transparentnější budoucnosti módy. SESTRY se například podílely na vzdělávacím programu Zašijeme nedostatky. Jedná se o třístupňový koncept, během kterého se účastníci edukují o lidskoprávních a environmentálních dopadech módního průmyslu, vytvářejí si vlastní oděvy z deadstock materiálů a na závěr je i prezentují během udržitelné akce.⁷³

Obrázek 4 SESTRY lektorující v rámci Fashion Revolution Week⁷⁴

⁷³ FASHION REVOLUTION. Czech Republic. *Fashionrevolution.org* [online]. © 2023 [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <https://www.fashionrevolution.org/europe/czech-republic/>

3.4 SESTRY A NIL TEXTILE

V rámci diplomové kolekce se oslovila česká firma NIL Textile. Vytvořili první plně cirkulární textilní materiály na světě, pod Nil Textile spadá oděvní značka Nilmore, o které již pojednávaly předchozí kapitoly. Vyvíjí a vyrábí inovativní, etické a udržitelné textilní materiály, aplikují své know-how v cirkulárním designu, který tak zajišťuje efektivní vrácení starých textilních oděvů a recykluje je opět na nové produkty.

Firma v rámci své filozofie také nabízí odkoupení materiálů, minimální odběr začíná na 300 m, nebo také poskytuje i výrobní služby. Lze si u ní objednat přímo zakázku ušití produktů z jejích cirkulárních materiálů, minimální objednávka začíná od 100 kusů jednoho produktu.

Ovšem pro tento diplomový projekt by tyto možnosti nebyly vhodné, s firmou bylo domluvena možnost, odkoupení zbytkové materiály z jejího skladu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 KOLEKCE CIRCLE WRAP

Kolekce „Circle Wrap“ pro značku SESTRY je inspirována principem cirkulárnosti a zavinováním, které jsou hlavními prvky, se kterými značka pracuje. Kolekce využívá cirkulární materiály, jako jsou recyklované látky. Tento proces je důležitou součástí tvorby kolekce, protože se tak snaží minimalizovat vliv oděvního průmyslu na životní prostředí.

Siluetu jsou přizpůsobeny principům zavinování, které jsou charakteristické pro značku SESTRY. V kolekci využívám různé typy zavinovacích dílů a smyček, aby byla kolekce co nejvariabilnější a aby každý model byl jedinečný.

V kolekci nemohou být použity žádné knoflíky, druky, zipy, potisky či jiné prvky, které by mohly recyklaci a cirkularitu oděvu v konečné fázi životnosti narušit. Proto jsem se rozhodla, že v kolekci budu pracovat a dále rozvíjet prvky zavinování a také skládání látky. K principu zavinování jsem se rozhodla při analýze kolekcí značky SESTRY a dospěla jsem k závěru, že nejprodávanějším typem oděvu byly právě zavinovací šaty.

4.1 Rozbor tvorby značky SESTRY/ Analýza bestselleru

Jeden z prvních bodů, které byly podniknuty, bylo vytvoření rešerše módní tvorby SESTER, která měla pomoci získat přehled v naší dosavadní tvorbě, a především najít nejlépe prodávaný kousek oděvu. Rozbor zahrnoval veškeré kolekce, projekty i kurzy šití. Dospělo se k závěru, že nejvíce prodávaným typem oděvu byly právě zavinovací šaty, poté většinou následovaly oversize minimalistické oděvy

Obrázek 5 Tvorba SESTRY⁷⁵

⁷⁵ Zdroj: Vlastní archív

Obrázek 6 Tvorba SESTRY⁷⁶

⁷⁶ Zdroj: Vlastní archiv

4.2 Moodboard

Obrázek 7 Moodboard kolekce⁷⁷

4.3 Barevnost

Barevnost byla podřízena sortimentu deadstock materiálů, které měla firma Nilmore momentálně k dispozici na skladě.

V kolekci je využita harmonická a esteticky příjemná řada barev. Převládajícím odstínem v kolekci je jemná a sofistikovaná fialková. Tu doplňuje nadčasová a všestranná bílá, která je vhodnou variantou pro propojení ostatních barev v kolekci. Zahrnutí bílé v kolekci poskytuje nezbytnou protíváhu k živějším a dramatictějších odstínům, které slouží ke zvýraznění elegance a jednoduchosti kolekce. Dalšími barvami v kolekci jsou bordó, anglická zelená a khaki. Do kolekce byly zařazeny i jasné a veselé žluté odstíny, které dále projasňují celkovou paletu barev.

⁷⁷ Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 8 Barevnice kolekce⁷⁸

4.4 Materiály využité v kolekci

NILPLA® je typ polylaktidového materiálu, který je vytvořen z kyseliny mléčné v dehydratované formě. Pochází z obnovitelných materiálů, jako jsou kukuřice a cukrová třtina, a má mnohem vyšší výnos na hektar než bavlna. Jeho výroba také vyžaduje výrazně méně vody a energie než jiné textilní materiály. Ekologický dopad tohoto materiálu byl minimalizován díky úsilí společnosti Nilmore® o recyklaci.

NILCOTT® Recycled je bavlněný materiál, který obsahuje nejvyšší procento recyklované bavlny na trhu (50 %). Zbývajících 50 % tvoří organická bavlna. Výrobky vyrobené z recyklovaného materiálu NILCOTT® jsou 100% recyklovatelné.

NILPET® má podobnou kvalitu jako tradiční polyester, se zvýšenou prodyšností a funkčností. Materiál lze upravit tak, aby odolal skvrnám, odpuzuje kapaliny na bázi vody i oleje. Oblečení navíc neutralizuje bakterie, které způsobují tělesný pach, a je nemačkové.⁷⁹

4.5 Testy materiálů

Cirkulární materiály byly testovány mnou v rámci zkoušek na základě standardních postupů. Tyto zkoušky byly provedeny s cílem zajistit, že materiály splňují stanovené požadavky a normy v oděvní technologii. Během testování byla provedena řada fyzikálních zkoušek, jako například měření pevnosti tkaniny, testování odolnosti proti oděru a praní, testování barvy a stability rozměrů. Tyto zkoušky byly provedeny s cílem zajistit, že materiály jsou vhodné pro výrobu oděvů. Výsledky testů ukázaly, že cirkulární materiály jsou kvalitní a splňují příslušné požadavky, avšak ne úplně všechny, které byly do kolekce vybrány. Materiály NILPET® a NILCOTT® mohou být s jistotou použity v oděvní technologii a mohou přispět k udržitelné výrobě oděvů. Avšak textilie NILPLA® s žebrovou strukturou byla při výrobě modelů velmi náchylná k poškození a roztržení, ovšem je velice příjemná na nošení a její cirkulární možnosti jsou bezpochyby unikátní. Příjemně překvapivá byla také

⁷⁸ Vlastní archív

⁷⁹ HURTA, Mikuláš. Udržitelnost & Cirkularita. *Nilmore.com* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://www.nilmore.com/udrzitelnost>

údržba všech materiálů, které šly snadno vyčistit po fotografování, jelikož byly ušpiněny make-upem a moukou.

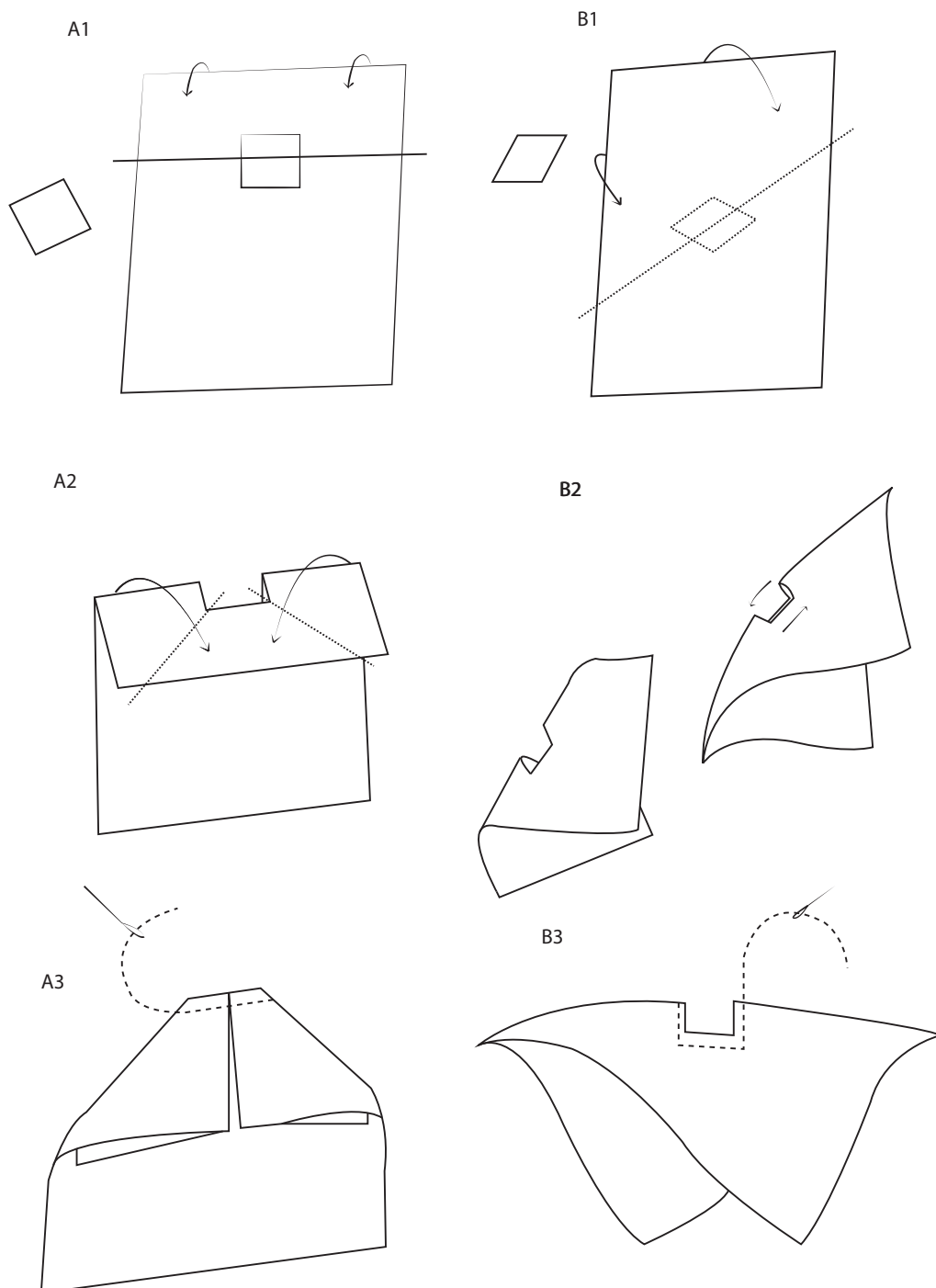
Obrázek 9 Zkoušky cirkulárních materiálů⁸⁰

4.6 Kalika, stříhová řešení a technické nákresy

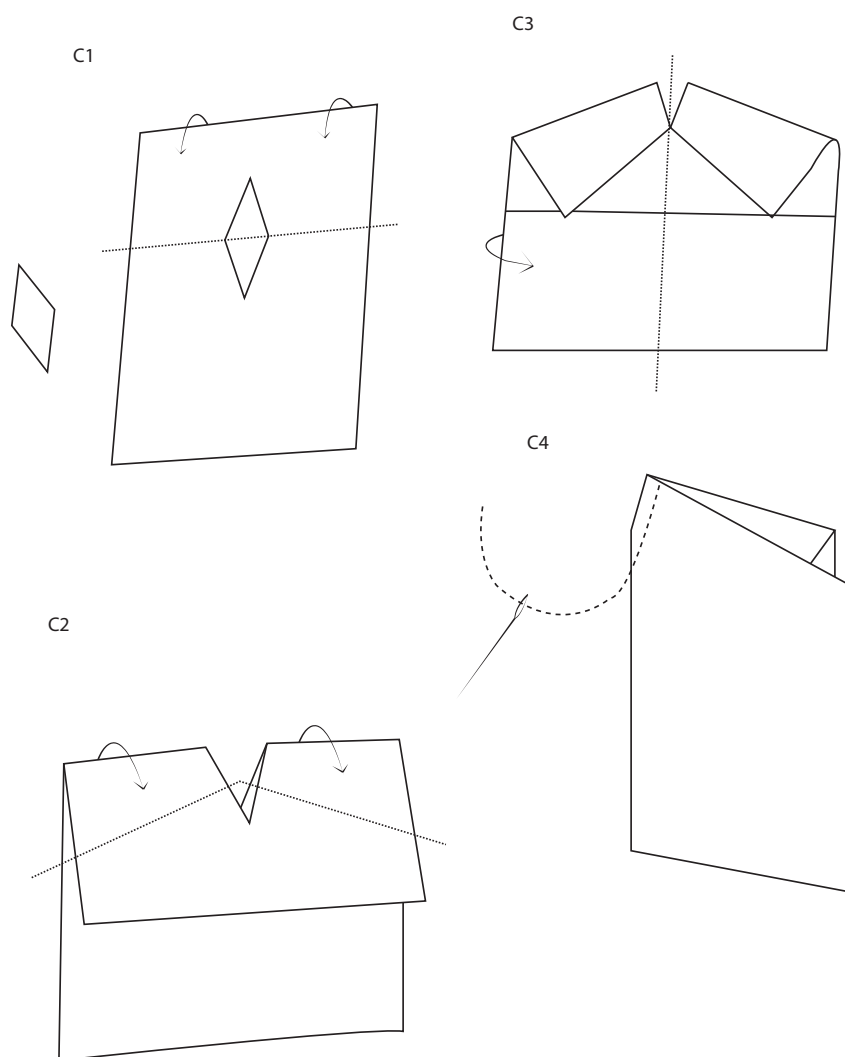
Všechny modely byly tvořeny experimentální cestou, a to formou free drapingu. Modely tedy vznikaly manipulací s látkou přímo na krejčovské panně, různým překládáním, vystřihováním geometrických tvarů, dokud nebylo dosaženo požadovaného tvaru a siluety. Free draping umožňuje plynulejší a přirozený přístup ke konstrukci oděvu, protože návrhář tak může experimentovat a upravovat látku, dokud dokonale nesplňuje estetické požadavky designéra. Dalším záměrem bylo pracovat s látkou tak, aby bylo třeba co nejméně možného šítí. Byly tak vytvářeny nové tvary a siluety oděvů bez nutnosti použití složitých stříhových vzorů. Celkově se dá kolekce rozdělit na dva způsoby práce s látkou.

⁸⁰ Vlastní archiv

4.6.1 Stříhové principy v kolekci

Obrázek 10 Ukázka z knihy *Creating with Shapes*⁸¹

⁸¹ DOSHI, Usha. *Creating with Shapes*. United Kingdom: H & M Hennes & Mauritz, 2017. ISBN 978-1527212138.

Obrázek 11 Ukázka z knihy *Creating with Shapes*⁸²

Skupina A: U stříhového principu A je postup takový, že designér si určí velikost a tvar látky z které pak následně vystříhne menší čtverec, samozřejmě čtverec může být jakýkoliv. Záleží na záměru designéra. Následně se látka přeloží tak, aby čára půlila vodorovnou osu čtverce. Dále se přeloží 2 horní rohy a složí se k sobě. Horní část záhybu by měla být vždy zarovnaná se základnou čtverce. V poslední části se místo vystříhnutého čtverce přišije a následně se látka rozevře a vznikne tak drapérie se kterou lze pak dále manipulovat na krejčovské panně.

⁸² DOSHI, Usha. *Creating with Shapes*. United Kingdom: H & M Hennes & Mauritz, 2017. ISBN 978-1527212138.

Skupina B: Začíná se vždy určením velikosti a tvaru látky, z které se v tomto případě vystřihne tvar diamantu a přeloží se jeho okraje napůl. Jedna ze stran se přesune na protilehlou stranu, látku je třeba dobře zpracovat, tak aby se nám vše potkalo, kde má. Následně se místo vystřihnutí prošíje rozloží a dále pokračuje s free drapingem na panně.

Skupina C: Jako u předchozích přístupů se i v tom případě začíná určením si velikosti vystřihnutí a velikosti látky. Dále se vystřihne tvar kosočtverce na vybraném místě a látka se přeloží tak, aby přepůlila tvar kosočtverce na polovinu vodorovným směrem. Dva viditelné okraje diamantu se přeloží na polovinu tak, že rohy lícují uprostřed. Následně se látka opět překládá na polovinu tentokrát vertikálním směrem a po přeložení, se naskládané vrstvy sešijí a pokračuje se opět volným aranžováním na panně.⁸³

4.6.2 Kalika k modelům č. 1–2

Obrázek12 Rozpracovaná kalika 1–2⁸⁴

⁸³ DOSHI, Usha. *Creating with Shapes*. United Kingdom: H & M Hennes & Mauritz, 2017. ISBN 978-1527212138.

⁸⁴ Zdroj: Vlastní archiv

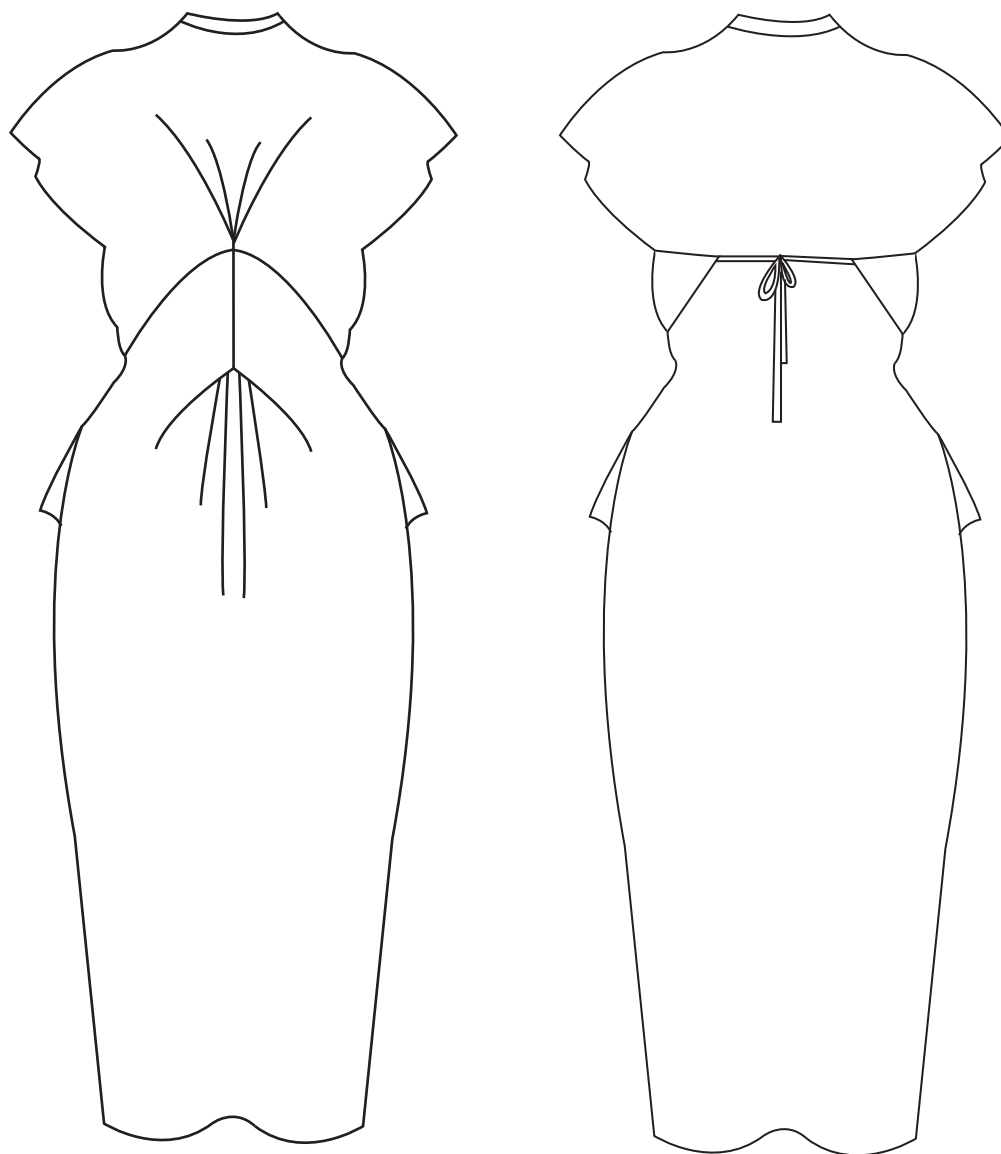
V průběhu volné manipulace s tkaninou či pleteninou na krejčovské panně byly materiály přizpůsobeny tvaru a proporcím, tak aby hezky splývaly na těle. Kalika s největším potenciálem byla poté opatrně dále posouvána do požadovaného tvaru a designu. Bylo zajištěno, že každý detail byl řádně zohledněn a dodrženy správná symetrie a proporce. Po dokončení byl výsledný kus modelu pečlivě odstraněn z panny a byly provedeny dodatečné úpravy, aby byl konečný oděv dokonale připraven pro prezentaci.

Obrázek 13 Rozpracovaná kalika modelu 1–2⁸⁵

⁸⁵ Zdroj: Vlastní archiv

4.6.3 Model č. 1: Technický nákres

Obrázek 14 Technický nákres PD a ZD modelu č. 1⁸⁶

Model č. 1 tvoří šaty, které jsou vyrobeny z kvalitního 3D úpletu, což je speciální typ pleteniny, která se vyznačuje vysokou elasticitou a schopností přizpůsobit se tvaru těla. Tento materiál je vysoce prodyšný, což zajišťuje pohodlí a vysokou úroveň komfortu pro nositele. Šaty mají minimalistický design a jsou navrženy tak, aby se dokonale přizpůsobily tvaru těla, a vytvářely tak zajímavou siluetu. Šaty byly vytvářeny pouze za pomoci

⁸⁶ Zdroj: Vlastní archiv

vystřihnutého malého čtverce v pase a dvou trojúhelníků na bocích. Švy jsou tedy umístěny pouze v pase na předním díle a na bocích, aby se minimalizovalo množství materiálu a zvýšila se pohodlnost nošení. Cípy, jež vznikly vystřížením a následným sešitím trojúhelníku, se mohou pomocí šňůrek zavázat na zádech.

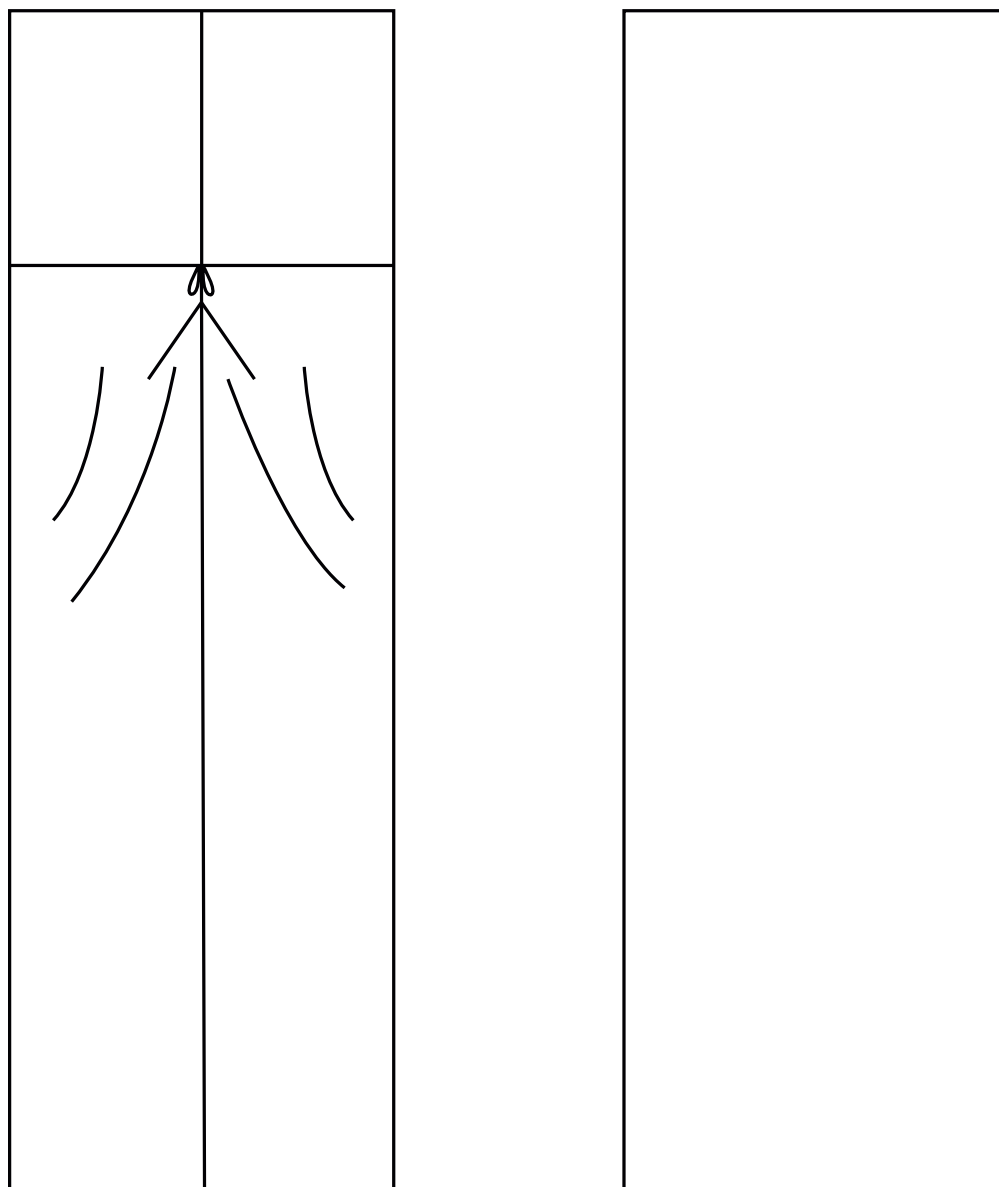
4.6.4 Model č. 2: Technický nákres

Model č. 2 je zhotoven kombinací free draping, sešívání a překládání vystřihnutých geometrických vzorů a zavinování. Přední díl šatů obsahuje vystřížený, přeložený a následně sešitý trojúhelník, který vytváří gradient řasení, a dodává tak minimalistickým šatům na předním díle zajímavý efekt. Vrchní část šatů tvoří pelerína, která je pevně sešitá na hrudníku a vytváří efekt zavinutí. Spodní část šatů je otevřená a je možné ji ovinout kolem pasu pomocí šňůrek. Tento prvek umožňuje regulaci velikosti, což zaručuje pohodlné nošení.

Obrázek 15 Rozpracovaná kalika modelu 1–2⁸⁸

⁸⁸ Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 16 Technický náčrt spodního dílu PD a ZD modelu č. 2⁸⁹

⁸⁹ Zdroj: Vlastní archiv

4.6.5 Kalika k modelům č. 3–4

Obrázek 17 Kalika k modelům č. 3-4⁹⁰

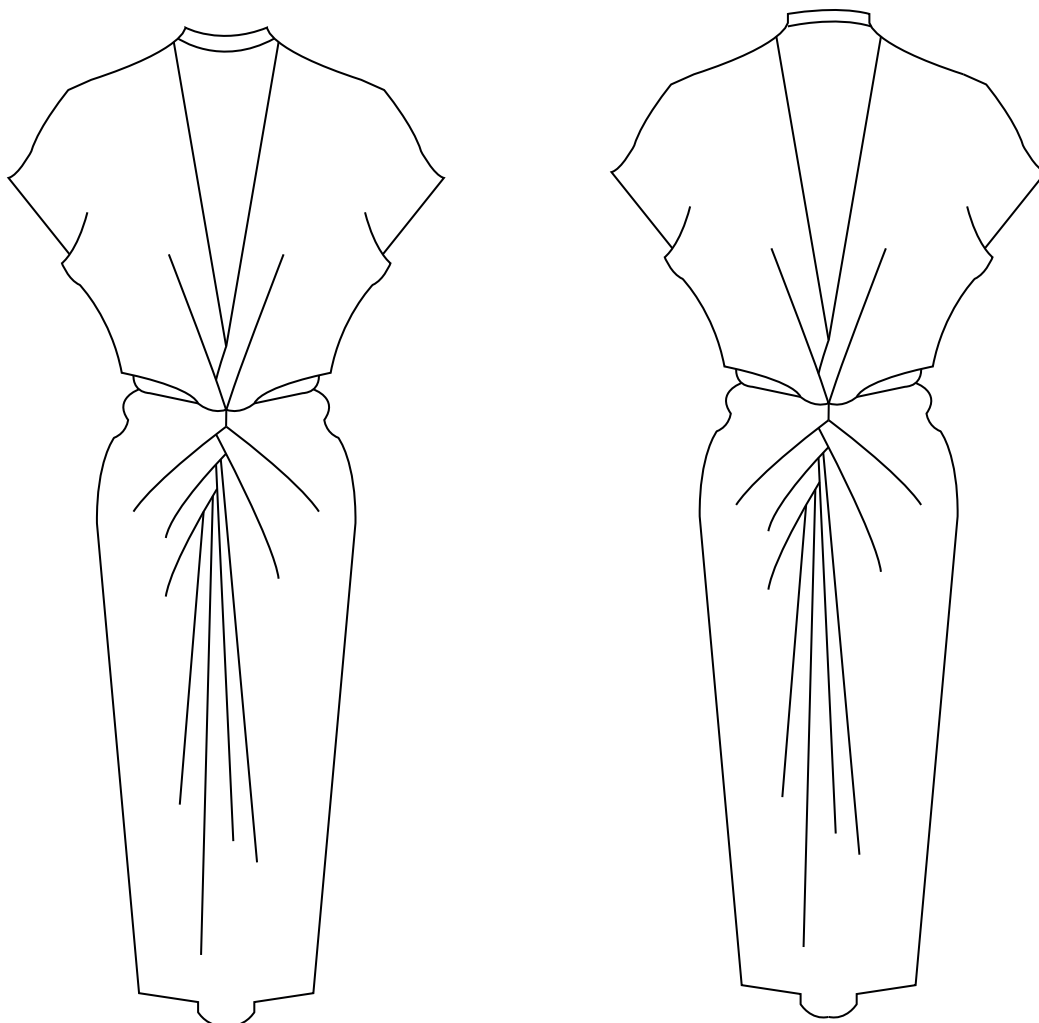

Obrázek 18 Kalika k modelům č. 3-4⁹¹

⁹⁰ Vlastní archív

⁹¹ Vlastní archív

4.6.6 Model č. 3: Technický nákres

Obrázek 19 Technický nákres PD a ZD modelu č. 3⁹²

Model č. 3 tvoří minimalistické monochromní khaki šaty, které mají v pase vytvořené gradientní řasení, které bylo vytvořeno sešitím a přeložením trojúhelníku v pase. Což splňuje jeden z hlavních záměrů práce, a to vytvořit v kolekci minimalistický kus oděvu, jenž by se mohl stát charakteristickým produktem značky.

⁹² Zdroj: Vlastní archív

4.6.7 Technický náskres k modelu č.4

Čtvrtý model kombinuje jednoduché, ale efektní prvky v oblasti topů a kalhot. Top se vyznačuje vystřihnutím a přeložením čtverce, což vytváří zajímavý detail na přední straně. Top je opět navržen tak, aby byl velikostně variabilní a aby se dal uvázat na různé způsoby kolem těla. Kalhoty jsou volnější a delší a jsou uzavřeny jednoduchým zavazovacím mechanismem.

Obrázek 20 Technický náskres PD a ZD modelu č.4⁹³

⁹³ Zdroj: Vlastní archiv

4.6.8 Kalika k modelům č. 5–6

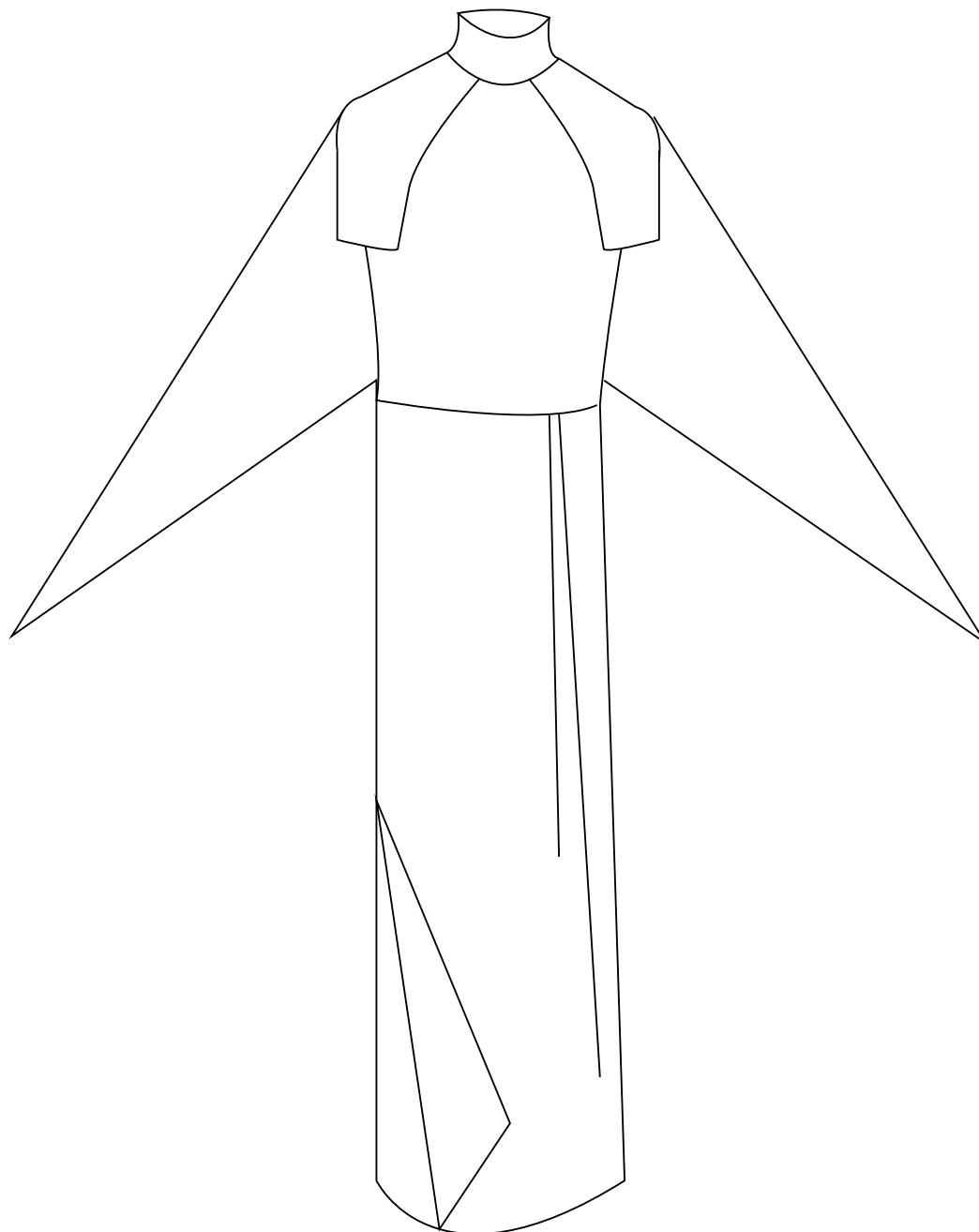
Obrázek 21 Rozpracovaná kalika k modelům č. 6-5⁹⁴

4.6.9 Model č. 5: Technický nákres

Model č. 5 tvoří zavínovací šaty navržené s ohledem na rešerši nejlépe prodávaných kousků oděvů značky SESTRY. Model je dlouhý po kotníky a na bocích jsou vybaveny rozparky, které umožňují pohodlné nošení a volnost pohybu. Raglánové rukávy jsou navržené tak, aby byly pohodlné a zajišťovaly volnost pohybu ramen. Tyto rukávy obsahují dva trojúhelníkové díly, které jsou vsíté a tvoří zavínutí kolem paží a pasu. Toto zavínutí je podstatným prvkem designu šatů a vytváří přirozený a elegantní estetiku. Tento prvek také umožňuje regulaci velikosti šatů, což zajišťuje maximální pohodlí při nošení. Model je vyroben z kvalitního

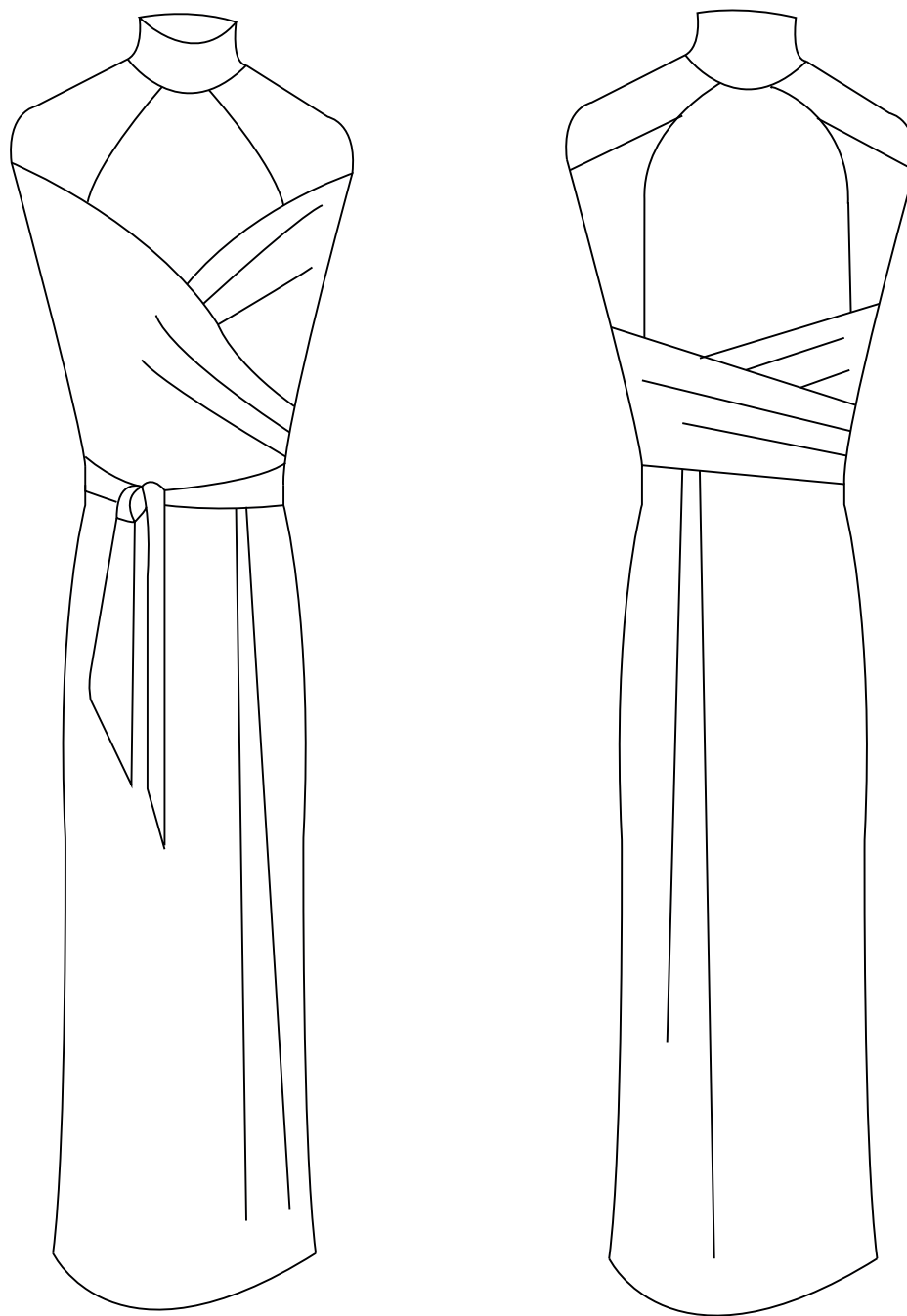
⁹⁴ Zdroj: Vlastní archiv

materiálu, který zajišťuje dostatečnou prodyšnost a komfort nošení. Celkový vzhled šatů je minimalistický a elegantní, což z nich činí vhodný model pro různé formální příležitosti.

Obrázek 22 Technický nákres rozvinutého model č. 5⁹⁶

⁹⁶ Zdroj: Vlastní archiv

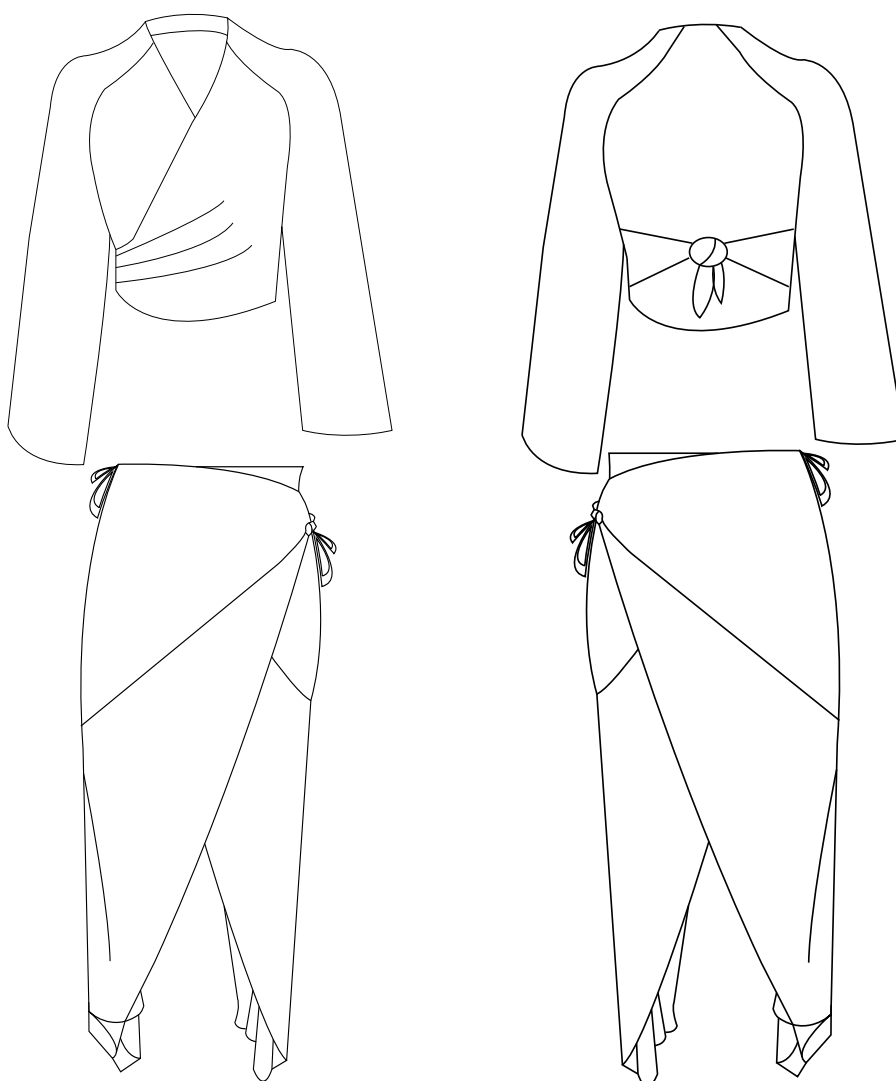

Obrázek 23 Technický nákres PD a ZD modelu č. 5⁹⁷

⁹⁷ Zdroj: Vlastní archiv

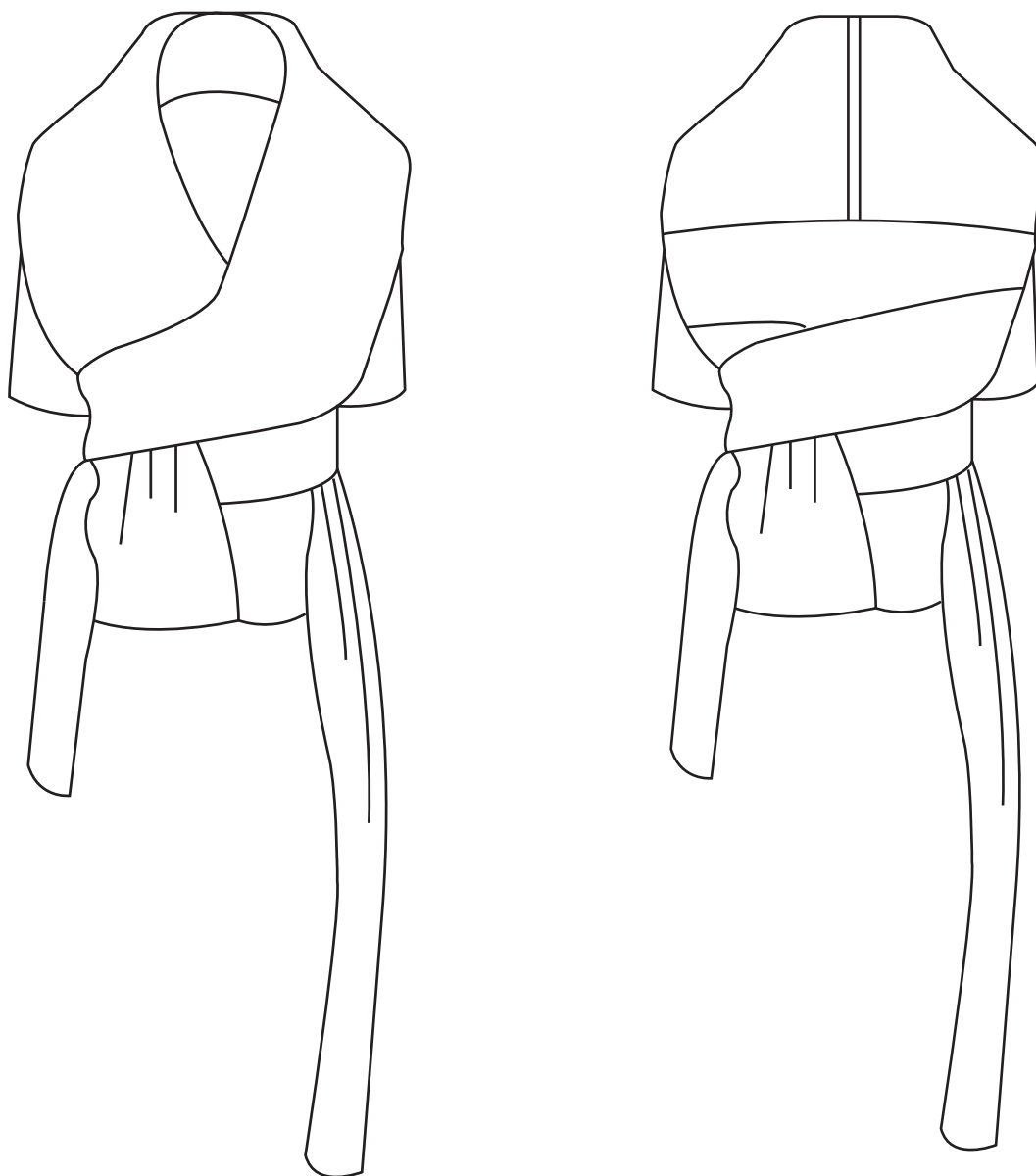
4.6.10 Model č. 6: Technický nákres

Model č. 6 je dvoudílný a skládá se ze zavínovací sukně, kterou tvoří minimalistický design vytvořený strategickým umístěním vystřižených a složených čtverců. Tento inovativní přístup formuje celkovou strukturu sukně a dodává jí vizuálně podmanivý a současný vzhled. Sukně je vyrobena ze dvou nespojených částí, které se v pase plynule zavazují. Okraje sukně byly ponechány nezačištěné, aby tak více působily syrovým, minimalistickým a nerafinovaným půvabem. Sukně je doplněna o jednoduchou bílou halenku s odrazem růžové, halenka tak hezky podtrhuje jemnou fialkovou barvu sukně.

Obrázek 24 Technický nákres PD a ZD modelu č. 6⁹⁸

⁹⁸ Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 25 Technický nákres PD a ZD modelu č.6⁹⁹

Model č. 6 je doplněný o krátký zavinovací kabátek s krátkými raglánovými rukávy.

⁹⁹ Zdroj: Vlastní archiv

4.6.11 Kalika k modelům 7-9

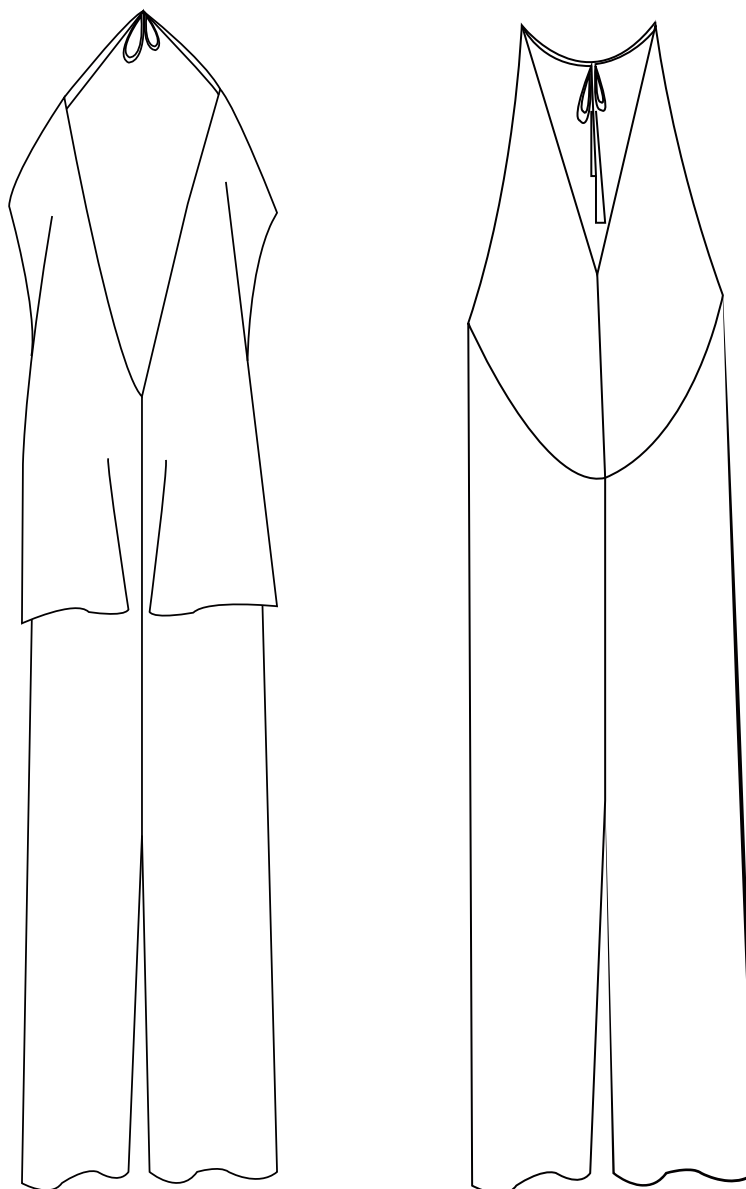
Obrázek 26 Rozpracovaná kalika k modelům 7-9¹⁰⁰

4.6.12 Modely č. 7: Technický nákres

Model č. 7 vznikl na základě volného aranžování látky. Tyto šaty se vyznačují svou délkou, sahající až ke kotníkům, a také výrazným V-výstřihem, který dodává modelu jistou dávku elegance. V rámci celkového designu jsem zvolila barevnou kombinaci ombré, která postupně přechází od černé k bílé po celé délce šatů. Tento plynulý přechod barev dodává

¹⁰⁰ Zdroj: Vlastní archiv

modelu nejenom zvláštní estetickou hodnotu, ale také podporuje harmonii a jednotnost celého modelu. Při konstrukci šatů jsem využila techniku opět vystříhnutí čtverce a různého volného skládání látky, což mi umožnilo vyvinout model tak, aby byl co nejpohodlnější pro nošení a zároveň co nejatraktivnější pro nositele. Každá část šatů byla tvořena s ohledem na příjemný pocit na těle a zároveň s důrazem na vysokou estetickou hodnotu.

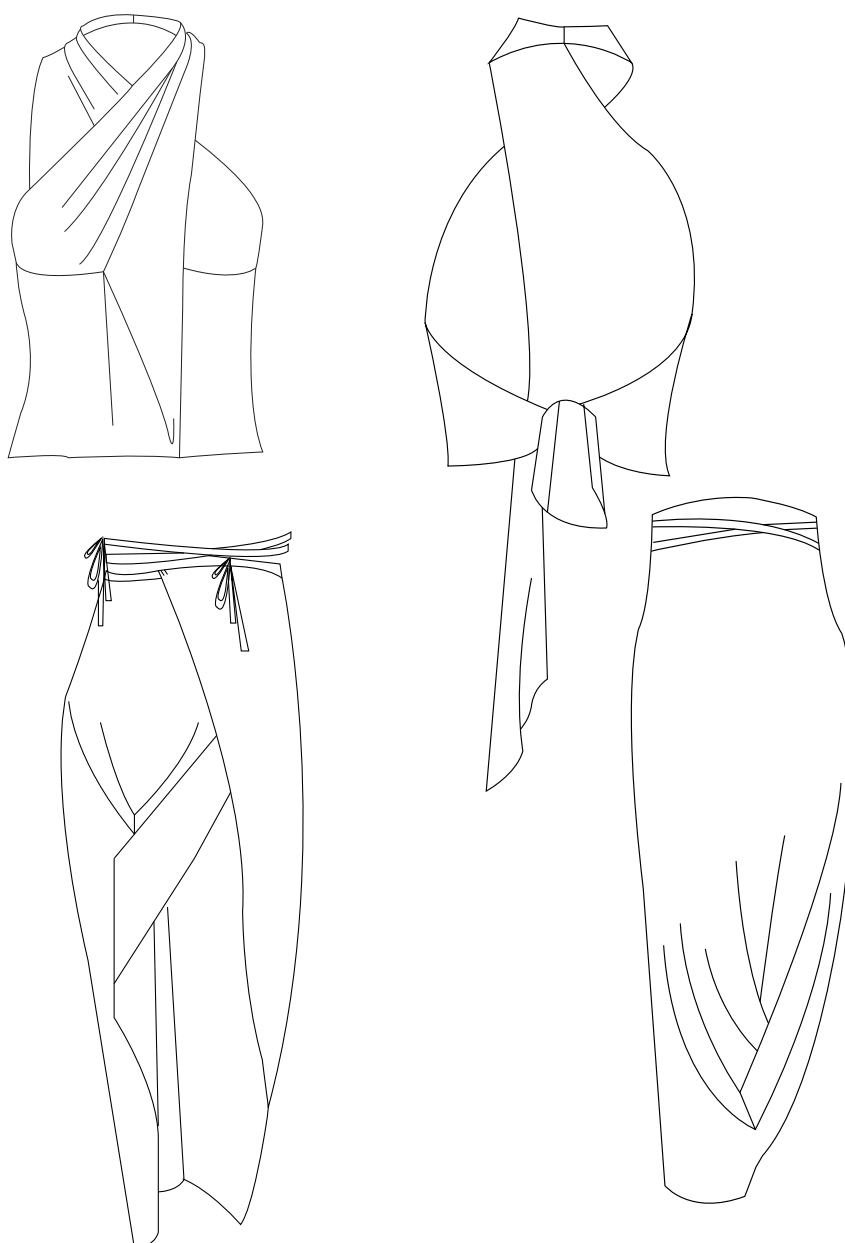

Obrázek 27 Technický náčrt PD a ZD modelu č.7¹⁰¹

¹⁰¹ Zdroj: Vlastní archiv

4.6.13 Model č. 8: Technický nákres

Model č. 8 Celý dvojdílný model je tvořen obdeníky. Halenka je pomocí dvou sešitých pruhů na krku zavínovací s vázáním na zádech, tvar oděvu pak následně tvoří, vystřihnuté, složené a sešité čtverce, které slouží jako prsní záševky. Sukně je tvořena ze dvou samostatných dílů, které se pomocí vázaček zavazuje kolem pasu, jejich formu pak tvoří vystřihnuté, složené a sešité trojúhelníky

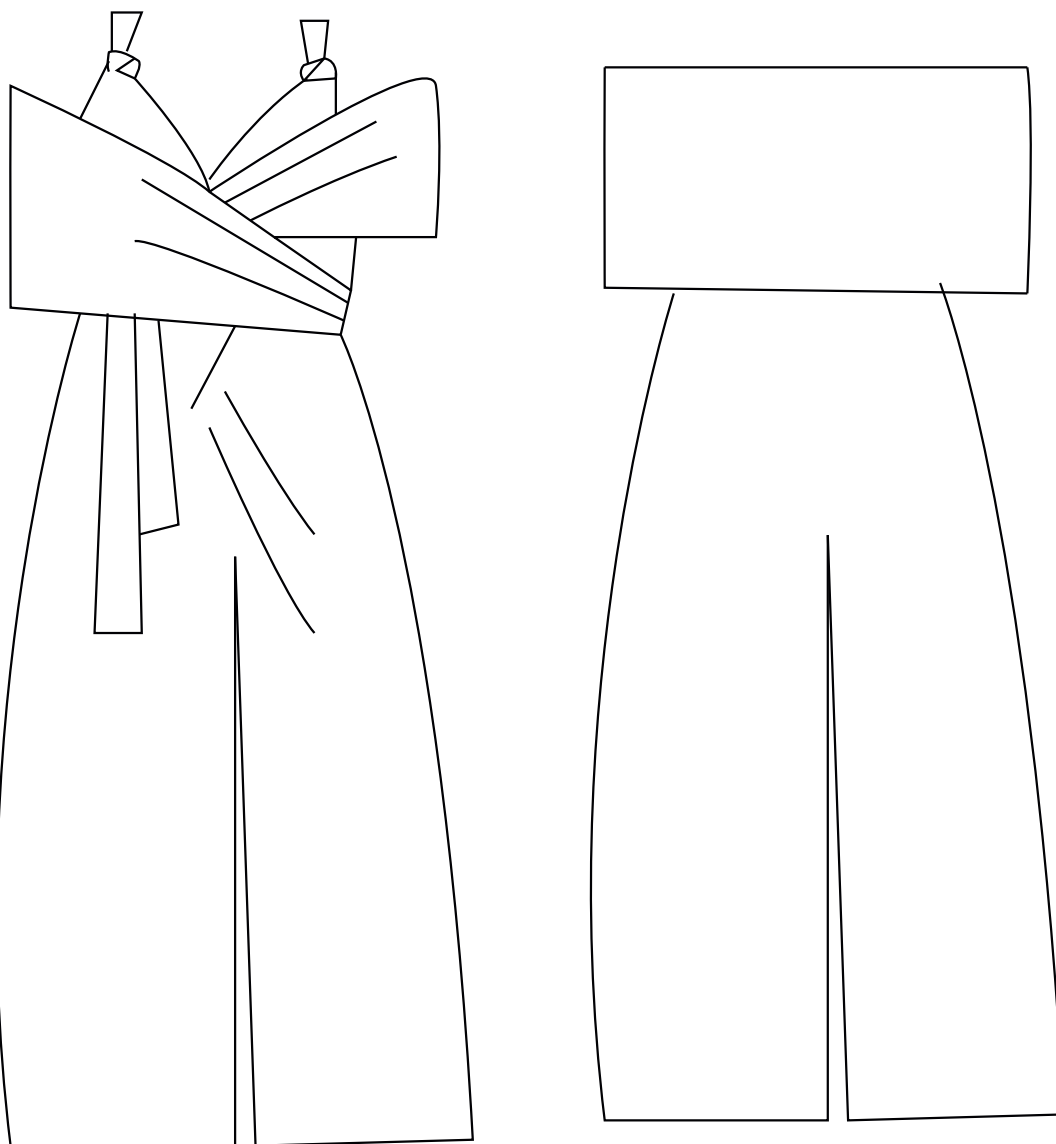

Obrázek 28 Technický nákres PD a ZD model č.8¹⁰²

¹⁰² Zdroj: Vlasti archiv

4.6.14 Model č. 9: Technický nákres

Model č. 8 je žlutý monochromní overal, který jsem volným aranžováním vytvořila tak, aby opět plnil zavínovací funkci. Při tvorbě overalu jsem využila techniku opět volného skládání látky, což mi umožnilo vytvořit nové zajímavé varianty této oděvní techniky navrhování.

Obrázek 29 Technický nákres PD a ZD k modelu č. 9¹⁰³

¹⁰³ Zdroj: Vlastní archiv

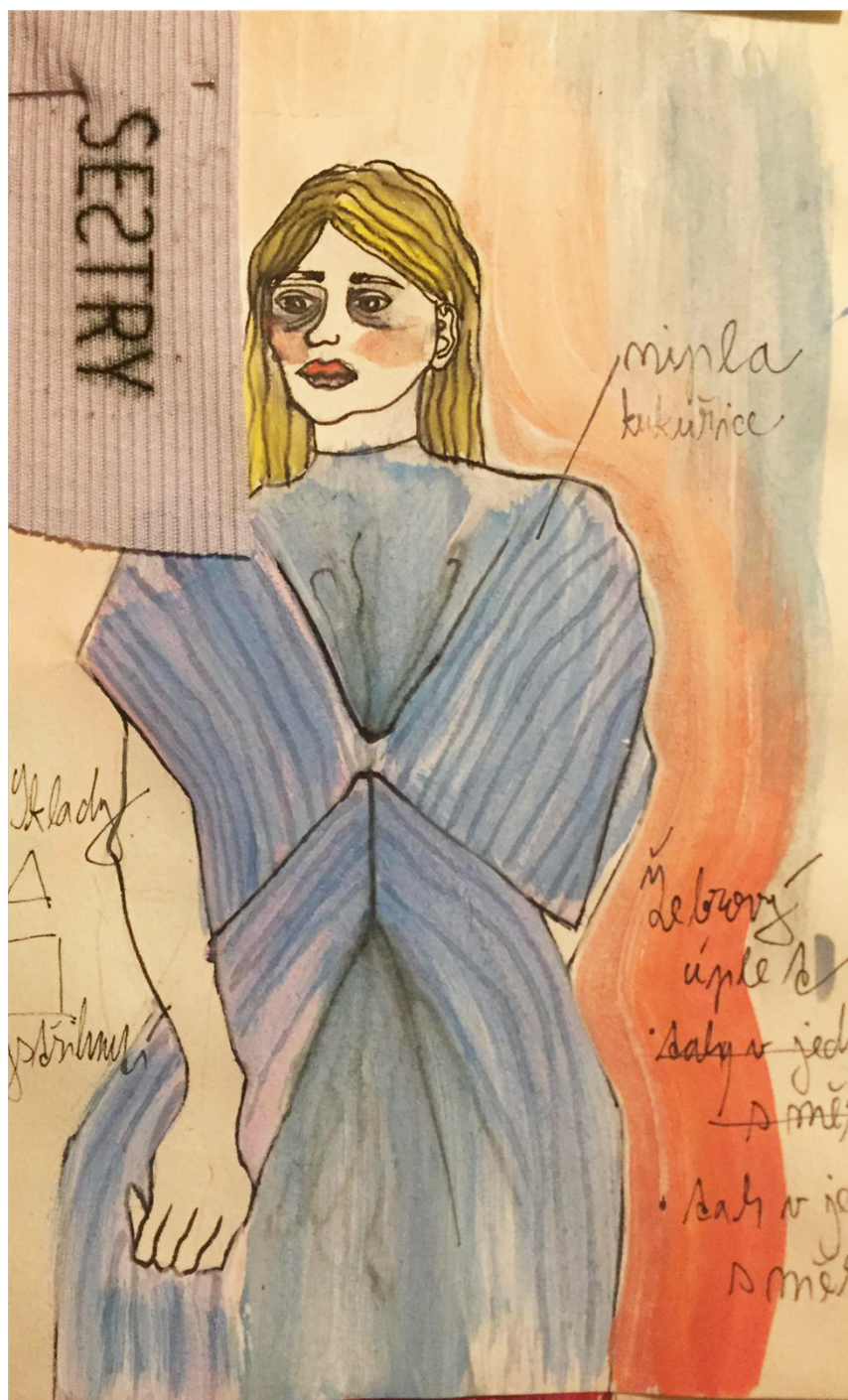
4.6.15 Kalika k modelům č. 7-9

Obrázek 30 Kalika k modelům 7-9¹⁰⁴

¹⁰⁴ Zdroj: Vlastní archiv

4.7 Ilustrace

Obrázek 31 Ilustrace¹⁰⁵

¹⁰⁵ Zdroj: Vlastní archiv

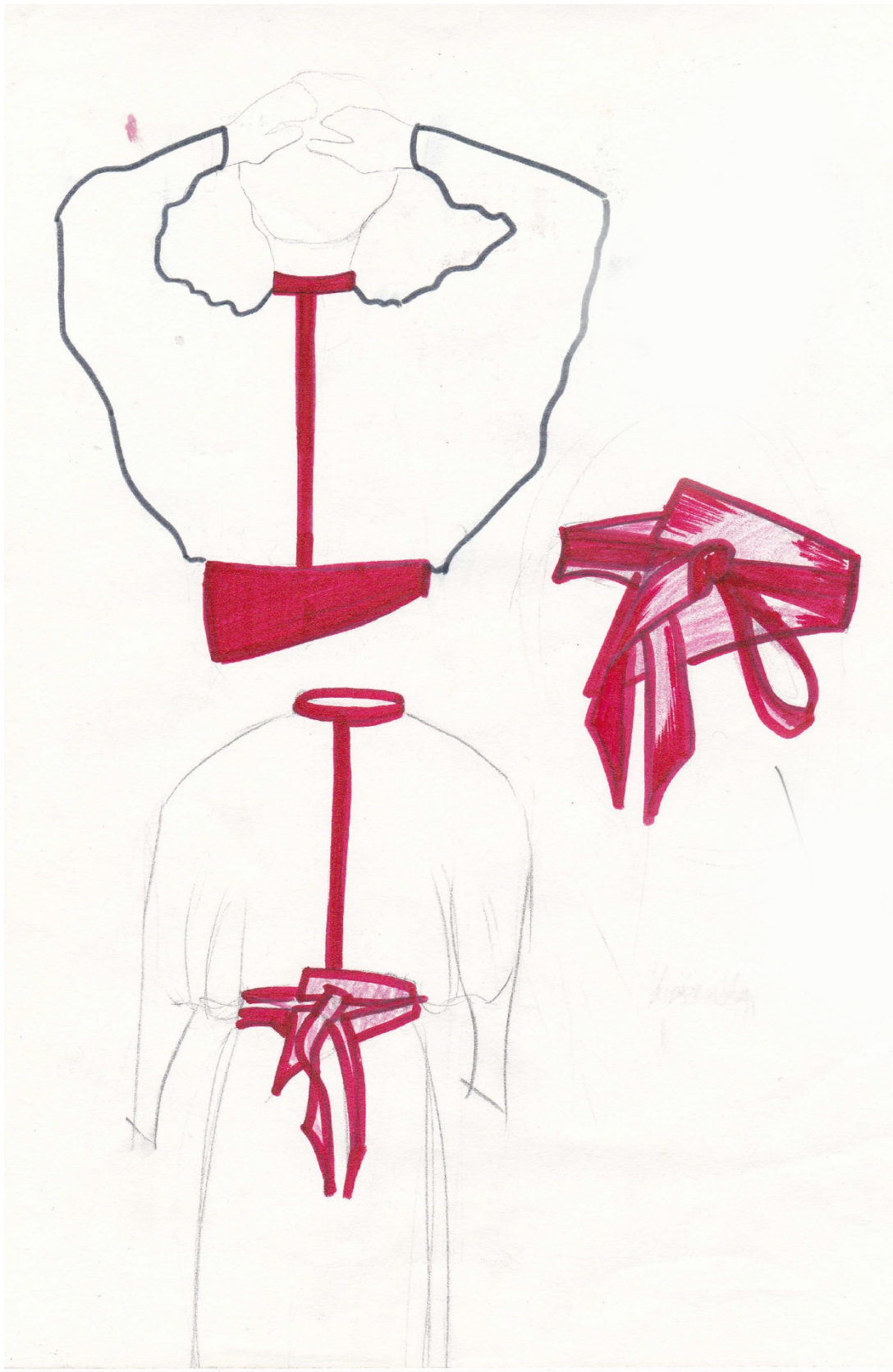
Obrázek 31 Ilustrace¹⁰⁶

¹⁰⁶ Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 32 Ilustrace¹⁰⁷

¹⁰⁷ Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 33 Ilustrace¹⁰⁸

¹⁰⁸Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 34 Ilustrace¹⁰⁹

¹⁰⁹ Zdroj: Vlastní archiv

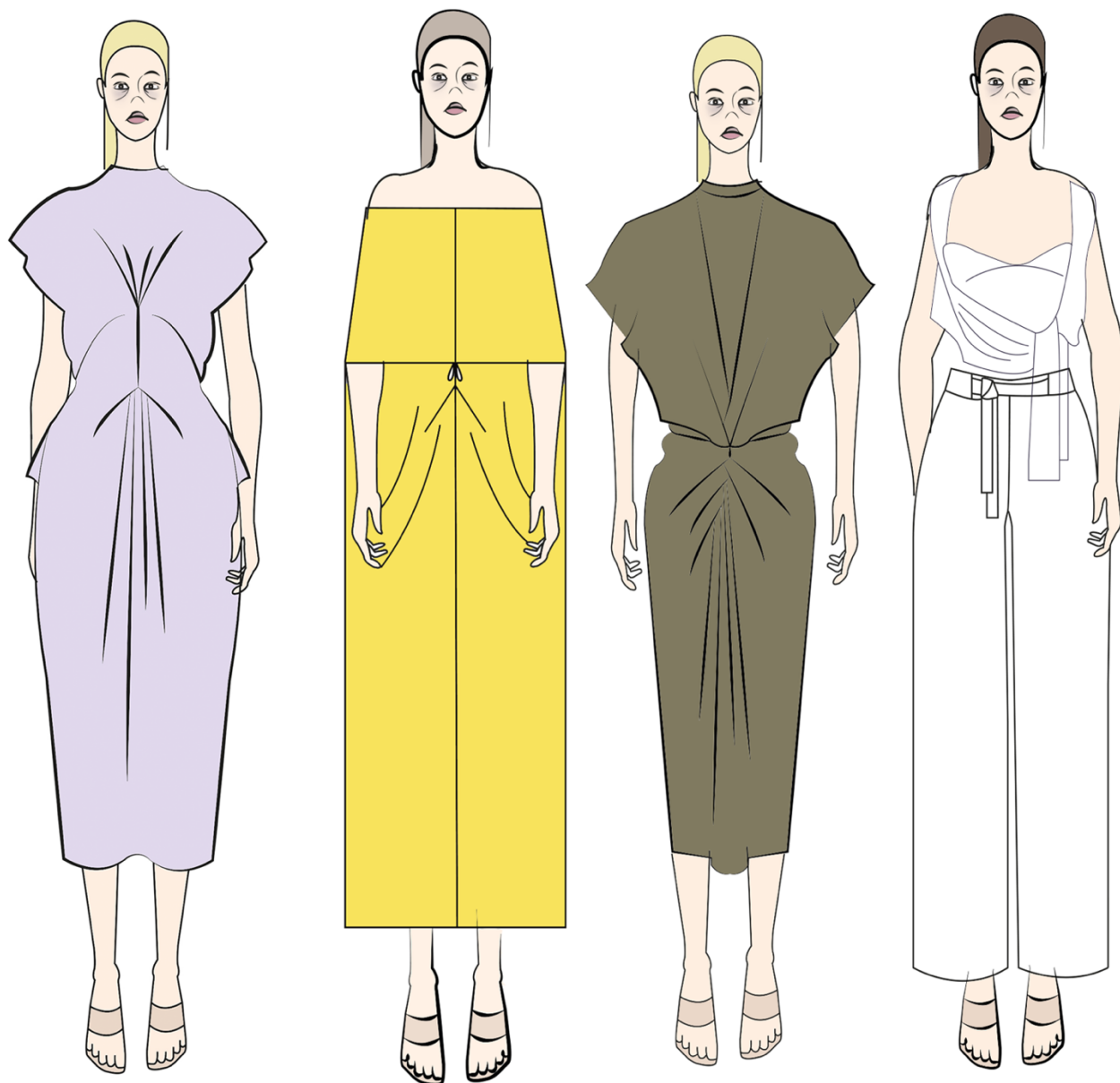

Obrázek 35 Ilustrace¹¹⁰

¹¹⁰ Zdroj: Vlastní archiv

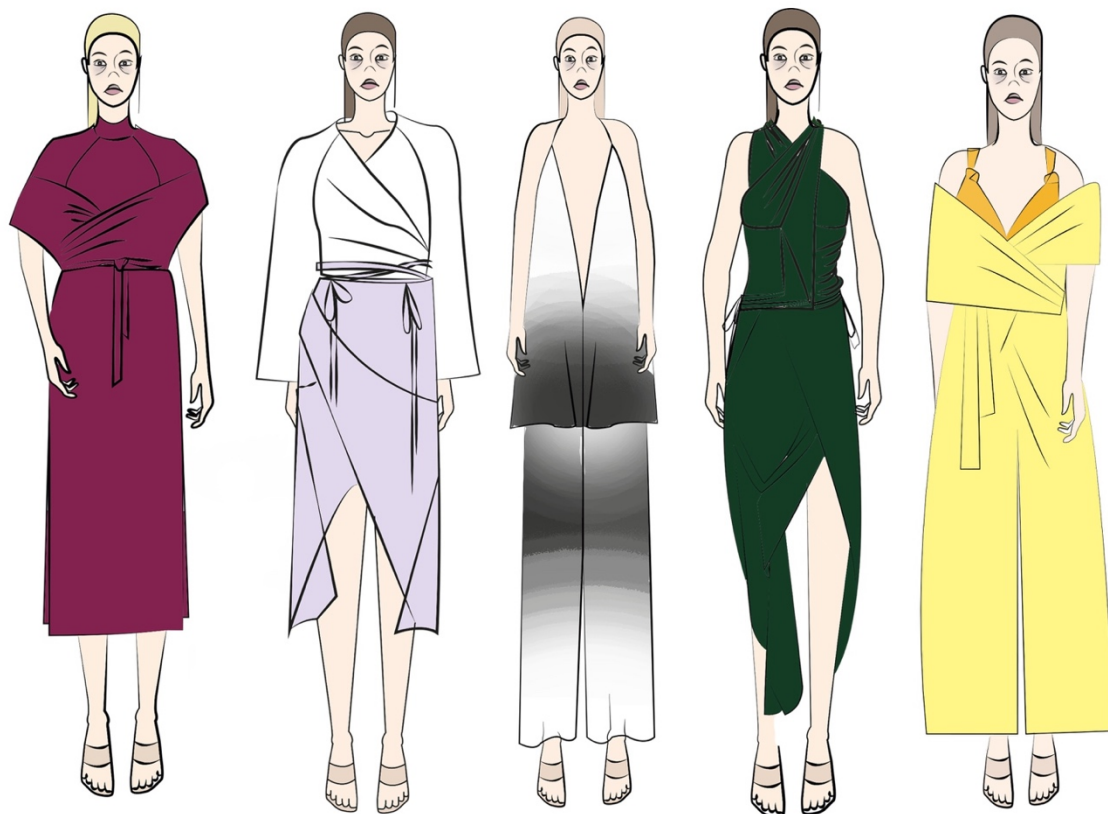
4.8 Finální line-up

Finální návrhy zahrnují prvky, které byly objeveny v rámci rešerše tvorby značky Sestry. Nosnými principy kolekce je zavínutí a minimalismus.

Obrázek 36 Line – up modely 1-4 ¹¹¹

¹¹¹ Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 37 Line-up modely 5-9 ¹¹²

¹¹² Zdroj: Vlastní archiv

III. PROJEKTOVÁ ČÁST

5 CIRCLE WRAP

Tým:

Foto: Radka Korandová

Modelky: Ema Šporová, Hana Řičicová, Terezie Kovalová

Styling: Eva prokopová

Hlavním inspiračním motivem focení je biblická rajská zahrada, která je však uchopena z opačného konce. Jedná se o představu, jak bude možná naše planeta v budoucnosti vypadat, pokud jako společnost nezměníme radikálně přístup k přírodě. V této rajské zahradě se též vyskytují hadi a jablka, která symbolizují pokušení Fast Fashion, která nás láka a manipuluje námi každý den. Přesto je ve fotografiích skrytá naděje na změnu našeho osudu, a to v modelech z cirkulárních materiálů, které zastupují všeobecně cirkularitu a šetrnost.

5.1 Model č. 1

Obrázek 38¹¹³

¹¹³ Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 39¹¹⁴

¹¹⁴ Zdroje: Vlastní archiv

Obrázek 40¹¹⁵

¹¹⁵ Zdroje: Vlastní archiv

Model č. 2

Obrázek 41¹¹⁶

¹¹⁶ Zdroje: Vlastní archiv

Obrázek 42¹¹⁷

¹¹⁷ Zdroje: Vlastní archiv

Obrázek 43¹¹⁸

¹¹⁸ Zdroje: Vlastní archiv

Obrázek 44¹¹⁹

¹¹⁹ Zdroje: Vlastní archiv

5.2 Model č. 3

Obrázek 45¹²⁰

¹²⁰ Zdroje: Vlastní archiv

5.3 Model č. 4

Obrázek 47 a Obrázek 46¹²¹

¹²¹ Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 48¹²²

¹²² Zdroj: Vlastní archiv

5.4 Model č. 5

Obrázek 49¹²³

¹²³ Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 50¹²⁴

¹²⁴ Zdroj: Vlastní archív

Obrázek 51¹²⁵

¹²⁵ Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek52¹²⁶

¹²⁶ Zdroj: Vlastní archiv

5.5 Model č. 6

Obrázek 53¹²⁷

¹²⁷ Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 54¹²⁸

¹²⁸ Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 55¹²⁹

¹²⁹ Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 56¹³⁰

¹³⁰ Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 57¹³¹

¹³¹ Zdroj: Vlastní archiv

5.6 Model č. 7

Obrázek 58¹³²

¹³² Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 59¹³³

¹³³ Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 60¹³⁴

¹³⁴ Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 61¹³⁵

¹³⁵ Zdroj: Vlastní archiv

5.7 Model č. 8

Obrázek 62¹³⁶

¹³⁶ Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 63¹³⁷

¹³⁷ Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 64¹³⁸

¹³⁸ Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 65¹³⁹

¹³⁹ Zdroj: Vlastní archiv

5.8 Model č. 9

Obrázek 66¹⁴⁰

¹⁴⁰ Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 67¹⁴¹

¹⁴¹ Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 68¹⁴²

¹⁴² Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 69¹⁴³

¹⁴³ Zdroj: Vlastní archív

Obrázek 70¹⁴⁴

¹⁴⁴ Zdroj: Vlastní archiv

ZÁVĚR

V teoretické části jsou prezentovány postupy a postoje související s konceptem Slow Fashion a zkoumá cesty, jak mohou návrháři a značky povzbudit spotřebitele k udržitelnějšímu postoji. Dále mapuje nové přístupy, které práce aplikovala na konkrétním příkladu autorské značky SESTRY, včetně redefinice její základních prvků jako barevnost, materiálové a střižové řešení, celkový koncept a myšlenka.

V praktické části byla vytvořena oděvní kolekce, která propojila koncept značky SESTRY s cílem společnosti hledat stále udržitelnější a etičtější možnosti na trhu. Proces výroby této kolekce byl založen na použití cirkulárních materiálů, což bylo vzhledem k omezenému množství těchto materiálů náročné a vyžadovalo si zvýšenou pozornost a inovativní řešení, aby byla cirkularita nenarušena.

Důležitou součástí práce bylo také řešení problematiky greenwashingu a udržitelného rozvoje. Byly zmapovány a popsány udržitelné certifikáty a jejich význam v kontextu módy, a to včetně popisu jejich kritérií a způsobu udělování.

Celkově lze říci, že tato diplomová práce přispívá k vývoji udržitelné módy a ukazuje, jak inovativní a udržitelné přístupy mohou být úspěšně aplikovány do obchodního modelu značky a oslovit zodpovědné nositele.

Zpracování této diplomové práce bylo velmi obohacující. Práce na vlastním konceptu značky SESTRY a vytvoření udržitelné oděvní kolekce umožnilo hlouběji porozumět celkové problematice s udržitelností. Autorce tato práce velmi pomohla s vytvořením představy práce do budoucna v oblasti módního designu zaměřeném v udržitelnosti. Zároveň si autorka v průběhu práce setkala s mnoha novými výzvami, jako například hledání cirkulárních materiálů a následná práce s nimi, komunikace s firmou a řešení problematiky greenwashingu. Všechny tyto výzvy autorce pomohly rozšířit svůj pohled na módu a udržitelnost a věří, že jí nové poznatky do budoucna velmi poslouží i nadále.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BARTOŠKOVÁ, Tereza. Slou Days – zažijte udržitelnost. In: *Eticky.cz* [online]. 10. 11. 2022 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://www.eticky.cz/slou-days-zazijte-udrizitelnost/>

Better Cotton [online]. ISEAL Alliance, © 2023 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://bettercotton.org/>

BROWN, Sass. *Refashioned: Cutting- Edge Clothing From Upcycled Materials*. London: Laurence King, 2013. ISBN 9781780673011.

Cotton made in Africa [online]. Trade Foundation, © 2023 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://cottonmadeinafrica.org/en/>

Cradle to Cradle Products Innovation Institute [online]. Cradle to Cradle Products Innovation Institute, © 2023 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://c2ccertified.org/>

DOSHI, Usha. *Creating with Shapes*. United Kingdom: H & M Hennes & Mauritz, 2017. ISBN 978-1527212138.

ČÁPOVÁ, Barbora. Temata-a-rubriky. In: *Czechdesing.cz* [online]. 2. 12. 2020 [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/modni-navrharka-neprodava-obleceni-ale-vlastni-strihy-ocenovany-projekt-sapieuce-nabada-k-domacimu-siti-a-odpovednosti>

ECONYL. Discover Econyl. *Econyl.com* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://www.econyl.com/discover-econyl/>

FABSCRAP [online]. FAB_SCRAP, © 2023 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: <https://fabscrap.org/>

FAIR WEAR. What we stand for. *Fairwear.org* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: <https://www.fairwear.org/about-us/labour-standards>

FASHION REVOLUTION. Czech Republic. *Fashionrevolution.org* [online]. © 2023 [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <https://www.fashionrevolution.org/europe/czech-republic/>

FASHION REVOLUTION. How to be a Fashion Revolutionary. In: *Issuu.com* [online]. 12. 12. 2018 [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: https://issuu.com/fashionrevolution/docs/web-site_htbafr_booklet_bcxfr_print_

FORBES ČESKO. První značka cirkulárního oblečení na světě. Startup Nilmore získal nejvyšší investici ve své kategorii. *Forbes.cz* [online]. 4. 10. 2022 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: <https://forbes.cz/prvni-znacka-cirkularniho-obleceni-na-svete-startup-nilmore-ziskal-nejvyssi-investici-ve-sve-kategorii/>

Forest stewardship council [online]. Forest stewardship council, © 2020 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://forestsforward.panda.org/>

FROON, Bass a Karin VLUG. Seamlessly shaping textiles. Unseam: Seamlessly shaping textiles [online]. Dánsko: Copyright UNSEAM – 2021, 2021 [cit. 2022-11-15]. Dostupné z: <https://www.unseam.nl>

GEHLHAR, Mary. *The fashion designer survival guide: start and run your own fashion business*. New York: Kaplan, 2008. ISBN 9781427797100.

Global Organic Textile Standard Ecology & Social Responsibility [online]. Global Standard, © 2021 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://global-standard.org/>

GWILT, Alison a Timo RISSANE. *Shaping Sustainable Fashion: Changing the Way We Make and Use Clothes*. London: Routledge, 2011. ISBN 9781849712422.

GWILT, Alison. *A practical guide to sustainable fashion*. 2nd ed. [online]. London: Bloomsbury Publishing, 2020 [cit. 2023-03-12]. DOI: 10.5040/9781350067059. Dostupné z: <https://doi.org/10.5040/9781350067059>

GWILT, Alison. *Fashion Design for Living*. New York: Routledge, 2015. ISBN 978-0-415-7172-4.

HART, Avril, Susan NORTH a Richard DAVIS. *Seventeenth and eighteenth-century fashion in detail*. London: V&A Publishing, 2009. ISBN 978-1-85177-5675.

HAYES, Adam. What Is Greenwashing? How It Works, Examples, and Statistics. In: *Investopedia.com* [online]. 31. 3. 2023 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/g/greenwashing.asp>

HURTA, Mikuláš. Udržitelnost & Cirkularita. *Nilmore.com* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://www.nilmore.com/udrzitelnost>

CHOUINARD, Yvon a Vincent STANLEY. *Zodpovědná firma: jak podnikat, tak, aby to bylo prospěšné nejen vlastníkům, ale i ostatním lidem a planetě*. Praha: PeopleComm, 2014. ISBN 978-80-87917-12-1.

KING, Sarah. Zero Waste Clothing Brands For A Sustainable Closet. In: *Sustainably-chic.com* [online]. 7. 5. 2022 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: <https://www.sustainably-chic.com/blog/zero-waste-clothing-brands>

KOUDELKOVÁ, Petra et al. Manuál správné zelené komunikace je právě teď nejdíc potřeba. *Ciraa.eu* [online]. © 2022 [cit. 2022-11-11]. Dostupné z: <https://www.ciraa.eu/manual-greenwashing/>

Leather working group [online]. Leather Working Group, © 2023 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://www.leatherworkinggroup.com/>

LENZING. Take Less give more. *Ecovero.com* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://www.ecovero.com/takelessgivemore>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR. Udržitelný rozvoj. *Mzp.cz* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/udrzitelny_rozvoj

Nadace Veronica [online]. Nadace Veronica, © 2023 [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <http://nadace.veronica.cz/>

Never Enough [online]. Never Enough, © 2023 [cit. 2023-04-28]. Dostupné z: <https://www.neverenough.shop/>

NGUYEN, Lili. 8 výzev pro módní průmysl. Slow Femme: Magazin o pomalé módě a udržitelnosti. In: *Slowfemme.com* [online]. 6. 5. 2020 [cit. 2022-12-08]. Dostupné z: <https://www.slowfemme.com/magazine/8-vyzev-modniho-prumyslu>

NUDIE JEANS. Philosophy. *Nudiejeans.com* [online]. © 2022 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: <https://www.nudiejeans.com/this-is-nudie-jeans/about/>

OEKO-TEX [online]. OEKO-TEX Service, © 2023 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.oeko-tex.com/en/>

PETA. About PETA. *Peta.org* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: <https://www.peta.org.uk/about/>

RAHMAN, Anam. The 5 Sin of Greenwashing In The Fashion Industry. In: *Impakter.com* [online]. 9. 2. 2022 [cit. 2022-11-16]. Dostupné z: <https://impakter.com/sin-greenwashing-fashion-industry/>

SCOTT, Lorri Ann. *Wayward threads: Techniques and ideas for Upcycling Uloved or Discarded Garments*. USA: Lorri Ann Scott, 2020. ISBN 9798612505594.

Sestry.store [online]. Brno: Eva a Hana Prokopovy, © 2021 [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://www.sestry.store>

SLOW FASHION. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2023 [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Slow_fashion

SLOW FEMME. Textilní certifikáty. *Slowfemme.com* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.slowfemme.com/textilni-certifikaty>

Textile exchange [online]. Textile exchange, © 2023 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://textileexchange.org/>

TEXTILE EXCHANGE. The Responsible Down Standard aims to protect ducks and geese used for down. *Responsibledown.org* [online]. © 2023a [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <http://responsibledown.org/>

TEXTILE EXCHANGE. The Responsible Wool Standard aims to improve the welfare of sheep and the land they graze on. *Textileexchange.org* [online]. © 2023b [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://textileexchange.org/responsible-wool-standard/>

Textile Mountain [online]. Textile Mountain, © 2021 [cit. 2022-12-30]. Dostupné z: <https://www.textilemountain.cz/>

The bluesign® SYSTEM [online]. An SGS Company, © 2023 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.bluesign.com/en>

TRADE CENTRE PRAHA. Recy fest. *Prazskenaaplavky.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-12-18]. Dostupné z: <https://prazskenaaplavky.cz/udalosti/recyfest-2098>

VIVIENNE WESTWOOD. Sustainability. *Viviennewestwood.com* [online]. © 2023 [cit. 2023-01-05]. Dostupné z: <https://www.viviennewestwood.com/en/sustainability/>

World Fair Trade Organization [online]. World Fair Trade Organization, © 2023 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://wfto.com/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Č.- číslo

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 4 Global Organic Textile Standard je nejpřísnější certifikace pro textilie vyrobené z organických textilních vláken.....	23
Zdroj: KOUDELKOVÁ, Petra et al. Manuál správné zelené komunikace je právě teď nejvíc potřeba. <i>Ciraa.eu</i> [online]. © 2022 [cit. 2022-11-11]. Dostupné z: https://www.ciraa.eu/manual-greenwashing/	
Obrázek 2 Ručně pletený svetr z projektu Emmy Dulcie Rigby ‚Energy Water Fashion‘ byly ručně pletené ze 100% vlny Wensleydale a jako součást návrhu obsahují dostupné pokyny pro péči.....	27
Zdroj: GWILT, Alison. <i>Fashion Design for Living</i> . New York: Routledge, 2015. ISBN 978-0-415-7172-4.	
Obrázek 3 Oděv z poloviny 17. století s odnímatelnými částmi, © Victoria and Albert Museum, Londýn.....	32
Zdroj: GWILT, Alison. <i>A practical guide to sustainable fashion</i> . 2nd ed. [online]. London: Bloomsbury Publishing, 2020 [cit. 2023-03-12]. DOI: 10.5040/9781350067059. Dostupné z: https://doi.org/10.5040/9781350067059	
Obrázek 4 SESTRY lektorující v rámci Fashion Revolution Week.....	45
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 5 Tvorba SESTRY.....	48
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 6 Tvorba SESTRY.....	49
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 7 Moodboard kolekce.....	50
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 8 Barevnice kolekce.....	51
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 9 Zkoušky cirkulárních materiálů.....	52
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 10 Ukázky z knihy <i>Creating with shapes</i>	53

Zdroj: DOSHI, Usha. Creating with Shapes. United Kingdom: H & M Hennes & Mauritz, 2017. ISBN 978-1527212138.

Obrázek 11 Ukázky z knihy Creating with shapes.....54

Zdroj: DOSHI, Usha. Creating with Shapes. United Kingdom: H & M Hennes & Mauritz, 2017. ISBN 978-1527212138.

Obrázek 12 Rozpracovaná kalika 1–2.....55

Zdroj: Vlastní archív

Obrázek 13 Rozpracovaná kalika modelu 1–2.....56

Zdroj: Vlastní archív

Obrázek 14 Technický náčrt PD a ZD modelu č. 1.....57

Zdroj: Vlastní archív

Obrázek 15 Rozpracovaná kalika modelu 1–2.....58

Zdroj: Vlastní archív

Obrázek 16 Technický náčrt spodního dílu PD a ZD modelu č. 2.....59

Zdroj: Vlastní archív

Obrázek 17 Kalika k modelům č. 3-4.....60

Zdroj: Vlastní archív

Obrázek 18 Kalika k modelům č. 3-4.....60

Zdroj: Vlastní archív

Obrázek 19 Technický náčrt PD a ZD modelu č. 3.....61

Zdroj: Vlastní archív

Obrázek 20 Náčrt modelu PD a ZD modelu č. 4.....62

Zdroj: Vlastní archív

Obrázek 21 Rozpracovaná kalika k modelům č. 5-6.....63

Zdroj: Vlastní archív

Obrázek 22 Technický náčrt rozvinutého modelu č. 5.....64

Zdroj: Vlastní archív

Obrázek 23 Technický náčrt PD a ZD modelu č. 5.....	65
Zdroj: Vlastní archiv	
Obrázek 24 Technický náčrt PD a ZD modelu č. 6.....	66
Zdroj: Vlastní archiv	
Obrázek 25 Technický náčrt PD a ZD modelu č.6.....	67
Zdroj: Vlastní archiv	
Obrázek 26 Rozpracovaná kalika k modelům 7-9.....	68
Zdroj: Vlastní archiv	
Obrázek 27 Technický náčrt PD a ZD modelu č.7.....	69
Zdroj: Vlastní archiv	
Obrázek 28 Technický náčrt PD a ZD model č.8.....	70
Zdroj Vlastní archiv	
Obrázek 29 Technický náčrt PD a ZD k modelu č. 9.....	71
Zdroj: Vlastní archiv	
Obrázek 30 Kalika k modelům 7-9.....	72
Zdroj: Vlastní archiv	
Obrázek 31 Ilustrace.....	73
Zdroj: Vlastní archiv	
Obrázek 32 Ilustrace.....	75
Zdroj: Vlastní archiv	
Obrázek 33 Ilustrace.....	76
Zdroj: Vlastní archiv	
Obrázek 34 Ilustrace.....	77
Zdroj: Vlastní archiv	
Obrázek 35 Ilustrace.....	78
Zdroj: Vlastní archiv	

Obrázek 36 Line – up modely 1-4.....	80
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 37 Line – up modely 5-9.....	81
Obrázek 38.....	83
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 39.....	84
Obrázek 40.....	85
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 41.....	86
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 42.....	87
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 43.....	88
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 44.....	89
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 45.....	90
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 46.....	91
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 47.....	91
Zdroj: Vlastní zdroj	
Obrázek 48.....	92
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 49.....	93
Zdroj: Vlastní archív	

Obrázek 50.....	94
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 51.....	95
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 52.....	96
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 53.....	97
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 54.....	98
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 55.....	99
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 56.....	100
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 57.....	111
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 58.....	112
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 59.....	113
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 60.....	114
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 61.....	115
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 62.....	116
Zdroj: Vlastní archív	

Obrázek 63.....	117
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 64.....	118
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 65.....	119
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 66.....	120
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 67.....	121
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 68.....	122
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 69.....	123
Zdroj: Vlastní archív	
Obrázek 70.....	124
Zdroj: Vlastní archív	

SEZNAM PŘÍLOH

CD

